

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Hypnóza a další netradiční způsoby objasňování trestní
věci**

Nikola Valentová

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použila k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.“

Plzeň, březen 2018

.....

Na tomto místě bych ráda vyjádřila poděkování doc. JUDr. Janu Chmelíkovi, Ph.D., za odborné vedení této diplomové práce, poskytnutí cenných rad a připomínek a v neposlední řadě též cenného času, který strávil nad rozborem a studiem této diplomové práce.

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Dokazování v trestním řízení	4
2.1 Pojem dokazování.....	4
2.2 Historie dokazování v českých zemích.....	4
2.3 Účel dokazování, jeho předmět a rozsah	7
2.4 Důkazní prostředek a důkaz v trestním řízení	9
3. Zásady uplatňované při dokazování.....	11
3.1 Zásada řádného zákonného procesu	12
3.2 Zásada presumpce neviny.....	12
3.3 Zásada přiměřenosti a zdrženlivosti	14
3.4 Zásada řádného zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností a zásada vyhledávací	14
3.5 Zásada volného hodnocení důkazů.....	16
3.6 Zásada ústnosti.....	17
3.7 Zásada bezprostřednosti.....	18
4. Standardní a zvláštní důkazní prostředky	19
4.1 Standardní důkazní prostředky	19
4.1.1 Výpověď obviněného	19
4.1.2 Výpověď svědka.....	21
4.1.3 Odborné vyjádření a znalecký posudek.....	23
4.1.4 Ohledání	26
4.1.4.1 Prohlídka těla jiné podobné úkony	26
4.1.4.2 Prohlídka, pitva a exhumace mrtvoly.....	27
4.1.4.3 Ohledání místa činu.....	28
4.1.4.4 Ohledání věci.....	29
4.1.4.5 Vyšetření duševního stavu.....	30
4.2 Zvláštní důkazní prostředky	30

4.2.1.	Konfrontace	31
4.2.2.	Rekognice	33
4.2.3.	Vyšetřovací pokus	34
4.2.4.	Prověrka na místě	35
4.2.5.	Rekonstrukce	36
5.	Specifické prostředky dokazování	38
5.1	Hypnóza	38
5.1.1.	Pojem hypnóza	38
5.1.2.	Vyšetřovací hypnóza v trestním řízení	41
5.1.3	Kognitivní interview	43
5.2	Kriminalistická odorologie	45
5.2.1.	Pojem kriminalistická odorologie	45
5.2.2.	Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení	48
5.3	Fyziodetekční vyšetření	51
5.3.1.	Fyziodetekční vyšetření v kriminalistické praxi	53
5.3.2.	Fyziodetekční vyšetření jako důkaz v trestním řízení	56
6.	Psychotronika v kriminalistické praxi	61
7.	Závěr	66
8.	Resumé	69
9.	Použité prameny	70

1. Úvod

Cílem této diplomové práce je podat obecný přehled o vybraných důkazních prostředcích, jejichž uplatnění je sice v trestním řízení možné, avšak jsou, vzhledem k jejich kontroverznosti, uplatňovány velice zřídka. Těmito vybranými důkazními prostředky jsou:

1. Hypnóza
2. Kriminalistická odorologie
3. Fyziodetekční vyšetření
4. Psychotronika

V práci se budu zabývat nejen těmito netradičními neboli specifickými důkazními prostředky, ale také nástinem důkazních prostředků upravených přímo v zákoně č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) (dále jen „trestní řád“). Z důvodu ucelenosti práce se budu, vedle obecného představení dokazování v trestním řízení, věnovat také zásadám, které jsou s procesem dokazováním spojeny.

Předkládaná práce je zpracována na téma, které není v české odborné literatuře příliš frekventované. To je jedním z důvodů, proč není možné toto téma zpracovat zcela objektivně. Poukazuji na možnost pomoci, kterou tyto důkazní prostředky mohou poskytnout orgánům činným v trestním řízení, ačkoliv k nim ze strany vyšetřovatelů a soudů přetrvává pocit jisté nedůvěry.

Kapitola první (fakticky druhá, ale dovolím si v tomto představení úvodní kapitolu nepočítat) je věnována pojmu dokazování, jeho předmětu a rozsahu. Dovolím si velice obecně popsat historický vývoj institutu dokazování od, dle mého názoru, iracionálního způsobu dokazování, až po dnešní úpravu, jejímž cílem je zjištění objektivní pravdy. Současně zkráceně poukážu na rozdíl mezi důkazním prostředkem a důkazem jako takovým.

V druhé kapitole jsem se zaměřila na základní zásady, na kterých stojí proces dokazování. Řada autorů se v těchto zásadách neshoduje. Někteří jich uvádějí méně, než je uvedeno v této práci, jiní zase více. V zásadě lze říci, že se v rámci procesu dokazování více či méně uplatní všechny základní zásady trestního řízení, které jsou upraveny v § 2 trestního řádu, ale rozhodla jsem se proto vycházet z knihy pana doc. JUDr. Jana Chmelíka, Ph.D. a kol., Trestní

řízení, z roku 2014, který za základní zásady procesu dokazování považuje zásadu:

1. zásadu řádného zákonného procesu
2. zásadu presumpce nevinny
3. zásadu přiměřenosti a zásadu zdrženlivosti
4. zásadu řádného zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností
5. zásadu vyhledávací
6. zásadu volného hodnocení důkazů
7. zásadu ústnosti a
8. zásadu bezprostřednosti.

Kapitola třetí je věnována standardním a zvláštním důkazním prostředkům upravených v trestním řádě. Cílem této kapitoly je pouze jejich představení a vysvětlení základních postupů, na kterých tyto důkazní prostředky stojí, nikoliv tak vyčerpávající výklad. Za zvláštní důkazní prostředky jsou považovány operativně pátrací prostředky, u nichž se právní teorie rozchází v názoru, zda jsou důkazními prostředky či nikoliv. Převládá však názor, že důkazními prostředky jsou, proto jim bude věnována samostatná podkapitola.

Konečně čtvrtá kapitola se věnuje představení vybraných zvláštních způsobů dokazování. První podkapitola je věnována jednak obecně hypnóze jako takové, vysvětlení jejího charakteru, důvod přínosu pro kriminalistiku a způsob jejího užití, tak také vyšetřovací hypnóze a kognitivnímu interview. Druhá podkapitola pojednává o kriminalistické odorologii, jejíž přínos pro odhalování nejen pachatelů trestných činů byl nesčetněkrát prokázán. I přesto se však stále potýká s ne příliš velkou důvěrou. Poslední část této kapitoly se zabývá fyziodekčním vyšetření neboli „detektoru lži“, jež je ze zmíněných specifických důkazních prostředků nejznámější. Představím způsob jeho fungování a proces tohoto vyšetření jako takového.

Poslední kapitola pojednává o psychotronice, o psychologickém oboru, jehož jednotlivé instituty obsahují mnoho neznámých. Tento obor je postaven spíše na důvěře k osobám, které tvrdí, že mají zvláštní schopnosti, než na vědeckých zkoumáních a faktech. Přínos tohoto oboru kriminalistice procesu

dokazování je velice diskutabilní ba spíše v současné době žádný. I přes tuto skutečnost však existují případy, kdy psychotronik pomohli objasnit trestný čin a stojí proto, dle mého názoru, alespoň za zmínku. Tato kapitola měla být původně pojednáním o senzibilech, jak je zřejmé ze zadání diplomové práce, ale z důvodu komplexnějšího vysvětlení této problematiky jsem se rozhodla tuto kapitolu pojmout obecněji, a nezabývat se tak pouze senzibily jako takovými.

2. Dokazování v trestním řízení

2.1 Pojem dokazování

Dokazováním se v procesním právu zpravidla rozumí zákonem upravený postup orgánů činných v trestním řízení, jehož cílem je zjištění skutečností rozhodných pro trestní řízení. Dokazování je duševní činností zahrnující rekonstrukci událostí, které se udály v minulosti, za pomoci zprostředkujících skutečností (důkazů).¹ Jedná se o proces, který umožňuje zjistit skutkový základ potřebný pro vlastní rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení takovým způsobem, aby bylo možné splnit účel trestního řízení.

S ohledem na skutečnost, že předmětem trestního řízení je mj. zejména zjistit skutek a pachatele, tedy zjistit skutkový základ a v návaznosti na to uplatnit hmotněprávní ustanovení na jeho posouzení, je možné na dokazování nahlížet jako na nejdůležitější institut trestní práva. Dokazování je jediným prostředkem orgánů činných v trestním řízení pro zajištění skutkového podkladu pro jejich rozhodování. Výsledek dokazování je rozhodný nejen pro zjištění pachatele, což je jedním z hlavních účelů trestního řízení, ale také pro poznání způsobu spáchání trestného činu, motivu pachatele, okolností, za kterých byl trestný čin spáchán, jakož i dalších rozhodných skutečností důležitých pro výsledek trestního řízení, a tedy pro vydání správného a spravedlivého rozhodnutí.²

2.2 Historie dokazování v českých zemích

Stejně jako je to v případě dalších institutů trestního řízení, i vývoj dokazování je závislý na povaze trestního řízení.³

V období rodové společnosti neexistovala právní ochrana. Každý si „spravedlnosti“ musel dopomoci sám, a proto bylo vše řešeno pomstou na pachateli, jeho rodině a majetku. Neexistovala zde autorita, která by alespoň udávala způsob, jakým má být pachatel potrestán. Z tohoto důvodu byla často škoda způsobená mstícím se poškozeným větší, než jakou způsobil původní

---

¹ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 227

² CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 225

³ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 225

pachatel. Ve staročeské rodové společnosti platila zásada, že rod je odpovědný za skutky svých členů, což vedlo k tomu, že byla v některých případech „potrestána“ osoba, která neměla se zlými skutky nic společného.

Po vzniku státu převzala státní moc spravedlnost z části do svých rukou a vedle ochrany státních orgánů a církve, chránila i feudální vlastnictví. V některých případech se však spravedlnost stále ponechávala soukromé iniciativě, tedy na svépomoci poškozeného nebo v případě vraždy, na jeho příbuzných. Ve středověku byly v českém trestním právu procesní důkazy označovány jako průvody, resp. jako průvodní prostředky, kdy mezi nejstarší náležely ordály, jinými slovy očisty či boží soudy, jejichž výsledek byl rozhodným pro výsledek celé trestní pře.⁴

Existence ordálů a jejich vývoj souvisel s nízkou autoritou ústřední státní moci a s tímto spojenou i nedostatečnou autoritou soudů, jejichž výkon rozhodnutí nebyl státní mocí nikterak zaštitěn. Proto soudci hledali jiná východiska, jak donutit obyvatelstvo respektovat jejich rozhodnutí. V okamžiku převzetí moci Katolickou církví se tak zrodil boží soud, a to z důvodu, že boží autoritu si zpravidla nikdo nedovolil nerespektovat. Úloha soudců v této době byla pouze jedna, sledování a hodnocení toho, zda jsou dodržena pravidla, na středověk velice formální a podrobná, dle kterých dokazování probíhá. Podle pojetí ordálového procesu to tedy byl nakonec bůh, který rozhodl, tj. „pomohl“ tomu ze soupeřů, na jehož straně stála pravda nebo právo, a soudci tak pouze konstatovali výsledek, který byl božím rozhodnutím.

Postupem času se vyvinula řada ordálů, jejichž užití bylo zakotveno v obyčejovém právu a soud zde vybíral, který ordál bude proveden. Již Dekreta Břetislavova hovoří o soudu vody a žhavého železa.

Ordál vody spočíval ve svázání osoby a vpuštění jí takto svázané do vody (v Čechách studené) s tím, že voda, jakožto čistý živel, osobu ordál podstupující buďto „přijme“, tedy že se potopí, nebo ji „odmítne přijmout“, a osoba tak zůstane na povrchu. Pokud se tedy osoba potopila, znamenalo to, že je právo na její straně a byla propuštěna na osobu. Ve sporech o pozemky se hojně využívalo ordálu brodění, který spočíval v tom, že žalobce a pár kroků za ním žalovaný, vstupovali

---

⁴ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 226

do brodu řeky. Ten, kdo se přebrodil, vyhrál při, přičemž platilo, že se žalovaný mohl vrátit na břeh v případě, že se žalobce začal topit. Oproti tomu podstatou ordálu rozžhaveným železem byla chůze bosou nohou po dvanácti rozžhavených radlicích. Vina se zde určovala podle toho, zda se člověk spálil a jak se rány hojily. Rozžhavené železo se užívalo i u ordálu přísahy, kdy v tomto případě bylo obžalovanému umožněno, aby se očistil přísahou, která spočívala v tom, že obžalovaný přitiskl prsty na rozžhavené těleso a nesměl je odtrhnout do doby, než odříká přísahu. Dále byl užíván např. ordál soudního souboje, vrhání hřebí – losování apod. Postupně se začaly objevovat důkazy listinou a osobní svědectví.

Tyto boží soudy, ačkoliv postrádaly jakýkoliv racionální podklad a spravedlnosti se člověku ve většině případů nedostálo, byly používány až do 14. století, kdy na podnět Karla IV. (tehdy ještě markrabího) opatřením biskupa Arnošta z Pardubic se od roku 1343 kněží neúčastnily ordálů, a ty tak téměř vymizely jako soudní důkazy, přičemž poslední z nich zanikly v době husitského hnutí.

Doznání obviněného bylo v některých dobách jediným postačujícím důkazem pro rozhodnutí o vině, zejména pak v dobách tortury, kdy bylo doznání obviněného vynucováno nelidským zacházením, útrpnými tresty, zajišťujícími doznání obviněného bez ohledu na skutečnost, zda osoba fakticky trestný čin spáchala či nikoliv. Tato subjektivně-formální povaha průvodních prostředků, tedy to, že hlavním cílem bylo zjištění viny, a nikoliv tak skutkového stavu sice ulehčila tehdejší vyšetřování, ale neshledala se s velkým uznáním a důvěrou v „systém“ a v tomto ohledu i s příliš dlouhým trváním.

V 17. století byla zavedena pevná pravidla dokazování, kdy dominovaly dva důkazní prostředky, a to doznání jako tzv. korunní důkaz a svědectví, po vzoru římsko-kanonického. Se zrušením tortury v roce 1776 bylo postupně upouštěno i od důkazů nepřímých, které byly rozhodujícími právě pro uložení tortury, a vznikla tak zákonná teorie průvodní, ovládaná objektivně-materiálním principem dokazování, směřující nikoliv jen k prokázání viny, jak tomu do té doby bylo, ale také k prokázání skutkového průběhu trestného činu. Tato zákonná teorie průvodní zahrnovala dva způsoby užití. První forma se nazývala negativní, jež obsahovala určité povahy důkazů, bez nichž nesměl soudce pokládat určitou skutečnost za prokázanou. Na druhé straně stála forma pozitivní, při které naopak musel soudce danou skutečnost pokládat za dokázanou v případě, že zde byla

určitá míra důkazů.⁵ Vázala tak soud k rozhodnutí určité skutečnosti za dokázanou bez ohledu na jeho vlastní úvahu a zhodnocení daného případu jako celku.⁶

Spravedlnost, tak jak ji chápeme dnes, dá se říci, neměla v dějinách trestního práva podklad a „až relativně pozdě se vyvinuly zásady, na nichž stojí dnešní dokazování, jako je zásada materiální pravdy, oficiality, vyhledávací, presumpce nevinny a zejména pak zásada volného hodnocení důkazů, která nepřipouští podobná omezení, na nichž spočívala zákonná teorie průvodní.“⁷

2.3 Účel dokazování, jeho předmět a rozsah

V současné době je účelem trestního řízení upravit postup orgánů činných v trestním řízení tak, aby byly trestné činy náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni.⁸ Jde zde tedy o zjištění materiální pravdivosti skutkových okolností, na kterých závisí rozhodnutí o vině a trestu, a proto tvoří dokazování jeho neopominutelnou část.⁹ Dokazování tak oproti minulosti nabralo jiný směr, a není tak nástrojem pro pouhé usvědčení pachatele, ale také pro objasnění okolností, za kterých se trestný čin stal.

Ačkoliv se může zdát, že v současném trestním řízení je třeba úplného a nepochybného zjištění skutkových okolností a s tímto spojenou bez pochybností objektivní spravedlivou sankcí, není tomu tak vždy. Vzhledem ke skutečnosti, že ve velké části případů nelze zcela a bezpochyby objasnit trestný čin, postačuje v tomto směru, „aby byla zjednána nikoliv úplná, ale tak vysoká míra pravděpodobnosti, která se podle lidské zkušenosti jeví být dostatečnou, aby odůvodnila rozhodování soudu a přesvědčení soudce o jejich spravedlivosti.“¹⁰ V tomto ohledu hovoříme o objektivně-materiálním důkazním systému, který od poloviny dvacátého století zcela ovlivňuje české trestní právo.

---

⁵ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 226

⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 5., aktualiz. vyd., V nakl. Linde 1. vyd. Praha: Linde, 2007. ISBN 978-80-7201-641-9. s. 157

⁷ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 226

⁸ § 1 odst. 1 z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁹ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 227

¹⁰ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 227

Předmět a rozsah dokazování je vymezen v úseku trestního řízení po zahájení trestního stíhání. Dokazování lze zpravidla provádět až po zahájení trestního stíhání, a to z důvodu vlastní obhajoby osobou, proti níž se trestní stíhání vede, tedy aby mohla uplatnit svá práva, včetně vlivu na dokazování. Ve výjimečných případech však lze dokazování provádět i před zahájením trestního stíhání, a to tehdy, kdy provedení důkazu tvoří obsah neodkladného a neopakovatelného úkonu dle jiných ustanovení trestního řádu. Před zahájením trestního stíhání se tak zpravidla pouze vyhledávají prameny důkazů a jejich obsah a okruh je možné zachytit jen způsobem uvedeným v § 158 odst. 6 trestního řádu, tedy sepsat úřední záznamy o obsahu podaných vysvětlení, které zpravidla nelze použít u soudu jako důkazy, ale lze je v hlavním líčení přechytit se souhlasem obžalovaného (obviněného) a státního zástupce.¹¹

Předmětem dokazování se rozumí okruh skutečností, jež je nutné v trestním řízení dokazovat. Trestní řád v § 89 odst. 1 ukládá orgánům činným v trestním řízení, jaké okolnosti je potřebné zejména dokazovat, a to třemi okruhy skutečností:

- a) okolnosti důležité pro rozhodnutí ve věci samé (které jsou významné z hlediska hmotného práva), tj. skutkové okolnosti naplňující znaky trestného činu spatřovaného ve stíhaném skutku, okolnosti nasvědčující nebo vyvracející, že jeho pachatelem je obviněný, důvody vylučující trestnost činu, okolnosti důležité pro uložení určitého opatření obviněnému (trestu, ochranného opatření, náhrady škody nebo nemajetkové újmy, resp. vydání bezdůvodného obohacení);
- b) okolnosti důležité pro postup trestního řízení, např. okolnosti odůvodňující odročení hlavního líčení, přerušování trestního stíhání, odepření povinnosti svědčit atd.;
- c) okolnosti, které vedly k trestné činnosti nebo umožnily její spáchání, a okolnosti důležité pro rozhodnutí o uplatněném nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení.¹²

---

¹¹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 1319

¹² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 1319

U těchto okruhů je třeba dokazovat i okolnosti důležité pro zjištění věrohodnosti důkazů. Za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, zejména pak tedy výpovědi obviněného a svědků, znalecké posudky, jakož i věci a listiny důležité pro trestní řízení a dále pak ohledání. Každá ze stran může důkaz vyhledat, předložit nebo jeho provedení navrhnout.¹³ Dokazování se provádí ve všech stádiích trestního řízení, kdy v každém stádiu má v souvislosti s rozdílným účelem stádia určitá specifika, avšak některé principy jsou pro všechna stádia společné.¹⁴

Druhým pojmem, který je nutné vymezit, je rozsah dokazování. Rozsahem dokazování je okruh demonstrativně vymezených důkazů, které je třeba opatřit, a které jsou třeba pro zjištění předmětu dokazování. Jinými slovy, rozsahem dokazování je stanovení hranice dokazování, tedy množství a kvality důkazů, kterými má být prokázán daný okruh dokazování skutečností, který je vymezen předmětem dokazování. Takovýto okruh okolností, které je nutné dokazovat v konkrétním případě, je jak z hlediska předmětu, tak z hlediska rozsahu dokazování, v každém trestní věci závislý na skutečných podmínkách a okolnostech daného případu, jakož i na jeho povaze a stádiu probíhající trestního stíhání. Proto např. pro zahájení trestního stíhání postačí méně důkazů, než jich je třeba pro podání obžaloby a pro podání obžaloby zase méně, než je tomu pro vydání odsuzujícího rozsudku.¹⁵ Základem je, že je třeba dokazovat jen okolnosti důležité pro trestní řízení a je na rozhodnutí soudu, které důkazy provede.

2.4 Důkazní prostředek a důkaz v trestním řízení

Důkazní prostředky jakožto zdroje důkazů jsou uvedeny v §89 odst. 2 trestního řádu, který říká: „*Za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, zejména výpovědi obviněného a svědků, znalecké posudky, věci a listiny důležité pro trestní řízení a ohledání. Každá ze stran může důkaz vyhledat, předložit nebo jeho provedení navrhnout. Skutečnost, že důkaz nevyhledal nebo nevyžádal orgán činný v trestním řízení, není důvodem k odmítnutí takového důkazu*“. Důkazními prostředky jsou tedy ty procesní formy, které používají orgány činné v trestním řízení k poznání právně relevantních skutečností, jež mají

¹³ §89 odst. 2 z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

¹⁴ FENYK, Jaroslav, Tomáš GRIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8. s. 927

¹⁵ srov. NS 12/2001-T 293

být jako předmět dokazování zjištěny a prokázány. Jinými slovy jde o formu procesního poznávání dokazovaných skutečností, kdy obsahem tohoto poznání je výsledek v podobě důkazu.¹⁶ Samozřejmostí je zde dodržení zákonných postupů, v opačném případě pak nemůže být důkaz použit, a to zejména v případě, že byl důkaz získán nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení.

Důkazem se rozumí přímý poznatek z provedeného důkazního prostředku o předmětu důkazu při dokazování.¹⁷ Jedná se tedy o výsledek získaný při procesním dokazování orgánem činným v trestním řízení o skutkové okolnosti, která se stala v minulosti a má se dokazovat. Důkaz musí mít vztah k objasňované věci a musí být způsobilý prokázat či vyvrátit dokazovanou skutečnost. Z hlediska vymezení pojmu důkazu nezáleží na tom, zda je důkaz, který je pak předmětem hodnocení ze strany orgánu činného v trestním řízení, nepravdivý či nerelevantní, což může vést k tomu, že z něj nebude moci orgán činný v trestním řízení činit závěry z hlediska rozhodnutí o dokazované skutkové okolnosti.

Podle vztahu k předmětu řízení dělíme důkazy na usvědčující a ospravedlňující. Usvědčujícími důkazy jsou ty, které svědčí proti obviněnému. Oproti tomu ospravedlňujícími důkazy jsou naopak ty, které svědčí v jeho prospěch či dokonce nevinu. Je důležité si uvědomit, že tentýž důkaz může mít za různých okolností různou povahu, proto výsledná povaha důkazu je zpravidla známa až po konečném zhodnocení všech důkazů, jelikož změna povahy důkazu může nastat i až v průběhu vlastního projednávání věci.¹⁸

---

¹⁶ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.

¹⁷ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 235

¹⁸ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 236

3. Zásady uplatňované při dokazování

Proces dokazování je vybudován na několika zásadách či principech, které nejsou stanoveny pouze zákonem, ale jsou především samotnou právní ideou, resp. neodmyslitelným stavebním kamenem důkazního práva, což podporuje i fakt, že některé z nich jsou součástí ústavního pořádku a mezinárodněprávních závazků. Zaručují nejen řádné fungování samotného procesu, ale také ochranu smyslu a účelu zákona. V zásadě lze říci, že se v rámci procesu dokazování více či méně uplatní všechny základní zásady trestního řízení, které jsou upraveny v § 2 trestního řádu. Význam základních zásad trestního řízení spočívá zejména v tom, že zaručují náležité zjištění trestných činů a spravedlivé potrestání jejich pachatelů.

Na těchto základních zásadách jsou založeny jednotlivé právní instituty a stádia trestního řízení, kdy v každém z těchto institutů a procesních stádií se tyto zásady uplatní v různé míře, a to v závislosti na jejich specifikách a charakteru, přičemž jednotlivé zásady spolu úzce souvisí, navazují na sebe, a vytvářejí tak ucelený systém. Tento ucelený systém zásad trestního procesu odpovídá i samotným úkolům trestního řízení, což má za následek, že tyto úkoly je možné řádně splnit pouze za předpokladu dodržení a naplnění těchto jednotlivých zásad. V případě nedodržení těchto zásad u dokazování se bude jednat o nezákonný důkaz s důsledky s tímto spojenými. Toto je jedním z důvodů, proč má jejich podrobná znalost význam nejen pro správný výklad a aplikaci jednotlivých ustanovení trestního řádu, ale také nevyjímaje pro ustanovení týkající se dokazování.

Vzhledem k velkému počtu zásad, kdy toto není předmětem mé diplomové práce, rozhodla jsem se věnovat pouze základním zásadám uplatňovaným při dokazování, kterými jsou především: zásada řádného zákonného procesu (§ 2 odst. 1 trestního řádu), zásada presumpce neviny (§ 2 odst. 2 trestního řádu), zásada přiměřenosti a zdrženlivosti (§ 2 odst. 4 trestního řádu), zásada řádného zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností a zásada vyhledávací (§ 2 odst. 5 trestního řádu), zásada volného hodnocení důkazů (§ 2 odst. 6 trestního řádu) a zásada bezprostřednosti a ústnosti (§ 2 odst. 10 a 11 trestního řádu).

3.1 Zásada řádného zákonného procesu

Zásada řádného zákonného procesu, resp. zásada stíhání jen ze zákonných důvodů je zakotvena v § 2 odst. 1 trestního řádu slovy: „*nikdo nemůže být stíhán jako obviněný jinak než ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví tento zákon.*“¹⁹ Vzhledem k tomu, že je tato zásada uváděna v trestním řádu, vedle ostatních zásad, jako první, jakož i vzhledem k tomu, že přímo navazuje na Čl. 8 odst. 2 ústavního zákona č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod (dále jen „Listina“), který říká, že „*nikdo nesmí být stíhán a zbaven svobody jinak než ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví zákon*“²⁰ a dotýká se Čl. 2 odst. 2 Listiny, který dovoluje uplatňovat státní moc jen v případech a v mezích stanovených zákonem a způsobem, který zákon stanoví, můžeme na tuto zásadu nahlížet jako na nejdůležitější zásadu trestního řízení. Tato zásada ve své podstatě vyjadřuje zásadu řádného zákonného procesu, tedy právo na spravedlivý proces, bez něhož by nemohl právní stát tak, jak ho dnes známe, existovat.

Zásada řádného zákonného procesu tedy ve své podstatě znamená, že je možné vést trestní stíhání pouze způsobem výslovně upraveným v trestním řádu. Tato zásada se uplatní ve všech stádiích trestního řízení a vždy se projevuje zejména v tom, jakým způsobem orgány činné v trestním řízení zacházejí s osobami na řízení zúčastněnými, kdy vybočení ze zákonných mezí povede k nezákonnosti a s tímto spojenou nepřipustností trestního stíhání.²¹

V souvislosti s procesem dokazování je tato zásada reflektována v § 89 odst. 3 trestního řádu, který v řízení zakazuje použití důkazu, který byl získán nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení. Současně nelze v řízení použít důkaz, který nebyl získán postupem, jenž trestní řád nařizuje.

3.2 Zásada presumpce nevinny

Zásada presumpce nevinny je upravena v § 2 odst. 2 trestního řádu slovy: „*dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebude vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen.*“²² Tato zásada je také uvedena v Listině základních práv a svobod v Čl. 40 odst. 2

¹⁹ §2 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

²⁰ Čl. 8 odst. 2 ú. z. č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod

²¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní: podle stavu k ... včetně změn vyplývajících ze zákona ...* Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-92-9. s. 131

²² §2 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

formulací „Každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, je považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena“ a její dodržování požaduje také Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, jakož i Mezinárodní pakt o občanských a politických právech. Stejně jako zásada řádného zákonného procesu se uplatňuje v průběhu celého trestního řízení, vyjma řízení vykonávacího, avšak svou hlavní roli hraje v procesu dokazování.

Zásada presumpce nevinny ve své podstatě zakazuje orgánům činným v trestním řízení, jakož i osobám na řízení nezúčastněným, podlehnout předsudkům vůči osobě proti níž se řízení vede. Je třeba si v tomto ohledu uvědomit, že presumpce nevinny je objektivní povahy a nelze ji proto spojovat se subjektivním přesvědčením orgánů činných v trestním řízení, resp. hlavně státního zástupce a policejních orgánů, jelikož jinak by tyto orgány nemohly, v souvislosti s presumováním nevinny, provést úkony, které se od nich očekávají, tedy v první řadě zahájit trestní stíhání.²³

V tomto ohledu zde z presumpce nevinny vyplývají zejména tato pravidla:

- a) při dokazování skutkového stavu se uplatní „in dubio pro reo“, zatímco ohledně právních otázek platí „iura novit curia“;
- b) povinností orgánů činných v trestním řízení je prokázat obviněnému vinu dokazováním provedeným v souladu se zákonem, přičemž nedokázaná vina má tentýž význam jako dokázaná nevina;
- c) je povinností orgánů činných v trestním řízení být vůči obviněnému nestranný a nezaujatý, přičemž lze vůči němu uplatňovat jen taková omezení, která jsou nezbytná k dosažení účelu trestní řízení, což souvisí se zásadou přiměřenosti či zdrženlivosti.²⁴

Jak pravidlo in dubio pro reo, tedy v pochybnostech ve prospěch obviněného, tak povinnost orgánů činných v trestním řízení prokázat obviněnému vinu, jsou neoddělitelně spjaty s procesem dokazování a podporují zásadu presumpce nevinny jako takovou.

---

²³ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.

²⁴ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.

3.3 Zásada přiměřenosti a zdrženlivosti

Tato zásada je doplněním zásady řádného zákonného procesu v tom smyslu, že se vztahuje na všechny osoby, jichž se trestní řízení nějakým způsobem dotýká. V trestním řádu je upravena v § 2 odst. 4 věta třetí v tomto znění: *„Trestní věci projednávají s plným šetřením práv a svobod zaručených Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána; při provádění úkonů trestního řízení lze do těchto práv osob, jichž se takové úkony dotýkají, zasahovat jen v odůvodněných případech na základě zákona a v nezbytné míře pro zajištění účelu trestního řízení.“*²⁵

Platí tak, že postup orgánů činných v trestním řízení má co možná nejméně zasahovat do práv a oprávněných zájmů fyzických i právnických osob, kterých se dané úkony trestního řízení dotýkají.²⁶ Tato zásada je rozšířena v § 52 trestní řádu v tom smyslu, že orgány činné v trestním jsou povinny jednat s osobami na řízení zúčastněnými tak, jak to vyžaduje význam a výchovný účel trestní řízení, přičemž zejména je nutné šetřit jejich osobnosti a jejich ústavním zákonem č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky (dále jen „Ústava“) zaručených práv. Tato zásada se nejvíce uplatňuje při zajištění osob a věcí důležitých pro trestní řízení.

3.4 Zásada řádného zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností a zásada vyhledávací

Zásada řádného zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností bývá taktéž označována jako zásada materiální pravdy. V trestním řádu je zásada materiální pravdy upravena spolu se zásadou vyhledávací, a to v § 2 odst. 5, který stanovuje, že *„orgány činné v trestním řízení postupují v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v tomto zákoně a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí. Doznání obviněného nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu. V přípravném řízení orgány činné v trestním řízení objasňují způsobem uvedeným v tomto zákoně i bez návrhu stran stejně pečlivě okolnosti svědčící ve prospěch i v*

²⁵ § 2 odst. 4 věta třetí zákona č. 41/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

²⁶ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 53

*neprospěch osoby, proti níž se řízení vede. V řízení před soudem státní zástupce a obviněný mohou na podporu svých stanovisek navrhnout a provádět důkazy. Státní zástupce je povinen dokazovat vinu obžalovaného. To nezavazuje soud povinnosti, aby sám doplnil dokazování v rozsahu potřebném pro své rozhodnutí.*²⁷

Zásada řádného zjištění skutkového stavu věci nahradila po novelizaci trestního řádu zákonem č. 292/1993 Sb. zásadu objektivní pravdy, a její význam tak spočívá zejména v tom, že nutí orgány činné v trestním řízení zjišťovat zejména takové skutečnosti, které mají význam pro rozhodnutí ve věci, a vyvarovat se tak zjišťování skutečností nadbytečných a nepodstatných. Tato zásada svým způsobem usnadnila proces dokazování v tom smyslu, že orgán činný v trestním řízení není „rozptylován zbytečnými“ důkazy, které nemají jakýkoliv význam pro samotné rozhodnutí ve věci a může se proto soustředit pouze na „důležité“ důkazy, což vede i k urychlení trestního řízení jako takového.

Zásada vyhledávací stanovuje orgánu činným v trestním řízení povinnost zjišťovat skutečnosti důležité pro trestní řízení, a to jak ty, které svědčí v neprospěch obviněného, ale také ty, které svědčí v jeho prospěch, a to i bez návrhu stran. I přes skutečnost, že důkazy v převážné míře vyhledávající a opatřují orgány činné v trestním řízení, počítá trestní řád se součinností stran při dokazování, a to jak v přípravném řízení, tak zejména v řízení před soudem.

Zásada vyhledávací se projevuje zejména v následujících ohledech:

1. orgány činné v trestním řízení jsou povinny všechny potřebné důkazy vyhledat a provést samy, aniž by očekávaly návrhy procesních stran;
2. všechny orgány činné v trestním řízení jsou vázány příkazem objektivity dokazování, když musí dokazovat skutečností svědčící jak ve prospěch obviněného, tak v jeho neprospěch;
3. procesní strany zásadně nemají možnost jednostranným úkonem nebo vzájemnou dohodou dosáhnout toho, že by soud nějakou relevantní skutečnost nedokazoval (s několika výjimkami);
4. pokud má soud pochybnosti mj. o prohlášení o tzv. nesporných skutečnostech, nemusí na základě takových skutečností rozhodnout;

---

²⁷ § 2 odst. 5 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

5. nelze vyvozovat důkazní závěry z nečinnosti procesních stran, protože neplatí pravidlo „kdo mlčí, souhlasí“.²⁸

3.5 Zásada volného hodnocení důkazů

Stěžejní zásadu v oblasti dokazování je zásada uvedená v § 2 odst. 6 trestního řádu v tomto znění: „orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.“²⁹ Tato zásada je opakem zákonné teorie průvodní, která byla popsána v předchozí kapitole a je základním pilířem pro zjištění skutkového stavu věci, o kterém nejsou důvodné pochybnosti.

Volné hodnocení důkazů znamená, že žádný předpis nezavazuje orgán činný v trestním řízení k tomu, jaké důkazy a v jakém množství má provést, jaké důkazní prostředky použít, jakož ani jak má jednotlivé důkazy hodnotit. Žádný důkaz nemá zákonem stanovenou sílu, a to ani doznání obviněného. Ponechává se zde pouze na uvážení soudu, kterým důkazům dá větší váhu, jakož i k jakým konkrétním okolnostem případu přihlédne.

Je však potřeba zmínit, že tato zásada nesmí být projevem libovůle orgánů činných v trestním řízení, jak dovozuje Ústavní soud (III. senát) ve svém nálezu ze dne 13. července 2000 sp. zn. III. ÚS 464/99, ve kterém Ústavní soud uvádí, že „k hlavním zásadám trestního řízení patří zásada volného hodnocení důkazů [§ 2 odst. 6 trestního řádu (dále jen "tr. ř.)], dle níž orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu. Tato zásada však není a nesmí být projevem libovůle, resp. svévole orgánů činných v trestním řízení. Je nezbytné ji strukturovat do konkrétních komponentů a kritérií. Jedním z nich, patřícím ke klíčovým, je transparentnost rozhodování, čili nutnost důkazní postup vyčerpávajícím způsobem popsat a logicky i věcně přesvědčivým způsobem odůvodnit. Uvedený požadavek zákonodárce vtělil do soustavy nároků kladených na odůvodnění rozsudku (§ 125 tr. ř.).“³⁰

²⁸ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 64-65

²⁹ §2 odst. 6 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

³⁰ náleží III. senátu Ústavního soudu ze dne 13. července 2000, sp. zn. III. ÚS 464/99

Zásada volného hodnocení důkazů se tak uplatní ve fázi hodnocení důkazů, čímž se rozumí závěrečná fáze dokazování, spočívající v myšlenkové činnosti orgánů činných v trestním řízení. Na základě této myšlenkové činnosti tyto orgány přisuzují získanému důkazu určitou hodnotu, pokud jde o jeho závažnost, zákonnost a pravdivost, a to na základě analýzy a syntézy, indukce a dedukce, pravidel formální i dialektické logiky a dalších postupů.³¹

3.6 Zásada ústnosti

Základem pro zásadu ústnosti je Čl. 96 odst. 2 Ústavy, který stanovuje, že *„jednání před soudem je ústní a veřejné; výjimky stanoví zákon. Rozsudek se vyhláší vždy veřejně“*. Tato zásada byla převedena do § 2 odst. 11 trestního řádu ve znění *„jednání před soudy je ústní; důkaz výpověďmi svědků, znalců a obviněného se provádí zpravidla tak, že se tyto osoby vyslyší.“*

Právní teorie má za to, že nejlepší předpoklady pro to, aby byl řádně a přesně zjištěn skutkový stav věci, je právě ústní provedení soudního procesu, po jehož realizaci nebudou o takto zjištěném skutkovém stavu věci důvodné pochybnosti. Zásada ústnosti však nelze chápat tak, že by absolutně vylučovala užití písemnosti v řízení. V této souvislosti je potřeba zdůraznit, že zásada ústnosti nesmí vést k podcenění přesné a věrné protokolace či jiného zachycení, jednak průběhu jednání, tak obsahu výpovědi, které mají význam pro případné přezkumné řízení.³²

Významný průlom do zásady ústnosti, mimo osobní slyšení v případě výslechů, nalezneme v ustanoveních týkajících se hlavního líčení, konaného ve zjednodušeném řízení před samosoudcem ve věcech, v nichž probíhalo zkrácené řízení a byl podán návrh na potrestání. V tomto případě tak podle § 314d odst. 3 trestního řádu lze jednat přechýst protokol o výslechu podezřelého provedeného podle § 179 odst. 3 trestního řádu, ale současně může i soudce upustit od dokazování těch skutečností, které státní zástupce a obviněný označili za nesporné a s ohledem na ostatní zjištěné skutečnosti, není závažného důvodu o těchto prohlášení pochybovat. Současně je třeba zmínit další zásadní průlom do této zásady, kterým je trestní příkaz dle § 314e a násl. trestního řádu, který je

³¹ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.

³² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 52

samosoudce za zákonem stanovených podmínek oprávněn vydat, aniž by ve věci nařídil hlavní líčení, tj. zcela bez ústního projednání dané trestní věci.³³

3.7 Zásada bezprostřednosti

Zásada bezprostřednosti má k procesu dokazování velmi úzký vztah, jak je zřejmé již z ustanovení § 2 odst. 12 trestního řádu, který stanovuje, že „*při rozhodování v hlavním líčení, jakož i ve veřejném, vazebním, a neveřejném zasedání smí soud přihlídnout jen k těm důkazům, které byly při tomto jednání provedeny.*“³⁴

Zásada bezprostřednosti zahrnuje dva hlavní požadavky:

- a) soud může rozhodovat jen na základě důkazů před ním provedených;
- b) soud má čerpat z pramene co nejbližšího zjišťované skutečnosti.³⁵

Podstatou této zásady je zejména skutečnost, že provedení důkazů přímo před soudem, zajišťuje soudu možnost se na základě svého bezprostředního dojmu seznámit se všemi předloženými důkazy, jakož i s prezentovanými stanovisky stran, a utvořit si tak vlastní a správný názor na každou významnou skutečnost, která byla před soudem projednána. Pokud jde o pramen důkazu, přispěje soud k naplnění zásady bezprostřednosti tehdy, pokud se jedná o pramen nejbližší skutečností, které jsou v dané věci rozhodné. Příkladem zde může být to, že v případě, že je možné vyslechnout očitého svědka události, neměl by soud k výslechu předvolávat jen svědka, který má o události, jež je předmětem řízení, pouze informace z doslechu. Toto se uplatní i u listin, které mají být soudu předkládány. v případě, že je možné předložit originál dané listiny, má být jako důkaz použit ten, a nikoli tak jeho kopie. Čím je pramen důkazu vzdálenější dokazované skutečnosti, roste nebezpečí, že zjištění skutkového stavu věci nebude dostatečně přesné, s čímž je spojeno případné zatížení důvodnými pochybnostmi.³⁶

---

³³ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 67

³⁴ § 2 odst. 12 zákona č. 42/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

³⁵ MUIL, J.; KRATOCHVÍL, V.; ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. vyd. Praha: C.H.Beck, 2007, s. 138

³⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 6., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-043-0. s. 41

4. Standardní a zvláštní důkazní prostředky

Důkazními prostředky označujeme procesní formy, které používají orgány činné v trestním řízení k poznání právně relevantních skutečností, jež mají být jako předmět dokazování zjištěny a prokázány. Důkazní prostředky používané v českém trestním řízení jsou uvedeny v hlavě páté, v ustanoveních § 89–118 trestního řádu.

Obecně platí, že důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci. S ohledem na skutečnost, že není možné v zákoně, resp. v trestním řádu, taxativně vymezit všechny důkazní prostředky, uvádí § 89 trestního řádu pouze demonstrativním výčtem některé důkazní prostředky, které lze považovat za základní neboli standardní. Vedle těchto obvyklých důkazních prostředků stojí zvláštní neboli nestandardní důkazní prostředky. Tyto zvláštní důkazní prostředky nalezneme v hlavě šesté trestního řádu pod názvem operativně pátrací prostředky. Operativně pátrací prostředky byly původně zakotveny v zákoně č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, přičemž byly zařazeny do trestního řádu až jeho novelou účinnou od 1.1.2002. Jak již bylo v úvodu této práce zmíněno, právní teorie se rozchází v názoru, zda jsou tyto operativně pátrací prostředky důkazními prostředky či nikoliv, i přes tyto rozpory je však více než žádoucí je alespoň představit.

V první řadě je však nutné vymezit to nesporné, tedy důkazní prostředky, které za důkazní prostředky označuje zákon, a které jsou demonstrativně vymezeny v trestním řádu. Pro všechny důkazní prostředky platí, že je o nich třeba vypracovat protokol dle § 55 trestního řádu, který bude mimo to základní obsahovat požadavky stanovené zákonem pro konkrétní důkazní prostředek.

4.1 Standardní důkazní prostředky

4.1.1 Výpověď obviněného

Výpověď obviněného je stále považována za nejměrohodnější obraz událostí a okolností, za kterých bych trestný čin spáchán, proto se uplatňuje v každém trestním řízení, a to i přes skutečnost, že obviněný nejen nemá trestním řádem stanovenou povinnost vypovídat pravdu, ale současně ani nemá povinnost samotnou výpověď poskytnout. Cílem výslechu obviněného je zejména zjistit jednak stanovisko obviněného k předmětu obvinění, ale současně, pokud možno,

zjistit úplné a věrohodné údaje, které mají přispět ke zjištění činu nebo jiných skutečností v trestním řízení,³⁷ a to z důvodu, že je obviněný často jediný přihlížející událostem, které jsou předmětem trestního řízení a může o nich poskytnout informace, které by orgány v trestním řízení sami nezjistily.

Skutečnost, že obviněný není povinen vypovídat pravdu však nemůže vést k tvrzení, že každá výpověď obviněného je lživá. Je proto na orgánech činných v trestním řízení zjistit za pomoci jiných důkazních prostředků, zda je výpověď obviněného pravdivá či nikoliv. To platí i v případě doznání obviněného. Existuje řada případů, kdy se obviněný k trestnému činu, který mu byl kladen za vinu, doznal, ačkoliv žádný trestný čin nespáchal. Důvodem takového jednání obviněného může být nespočet, avšak nejčastěji jde o případy, kdy se obviněný buďto snaží chránit osobu blízkou, nebo k tomu byl naveden osobou slibující značnou odměnu za to, že trestný čin „hodí“ na sebe, anebo se naopak snaží zastříť doznáním závažnější trestný čin, který spáchal. Proto se zde uplatňuje zásada zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností, které jsem se věnovala v předchozí kapitole, a která „zaručuje“, že se orgán činný v trestním řízení nemůže spoléhat jen na doznání obviněného, a svým způsobem si tak ulehčovat práci.

Jak je shora zmíněno, obviněný nemá povinnost vypovídat. Oproti tomu však stojí jeho povinnost dostavit se k výslechu, ke kterému byl předvolán. V případě, že se obviněný nedostaví na předvolání, může být předveden za pomoci Policie ČR, kdy na toto, jakož i na jiné následky, musí být obviněný v předvolání upozorněn. Ačkoliv se zdá, že se tyto dvě skutečnosti, tedy to, že obviněný nemá povinnost vypovídat a současně má povinnost dostavit se na výslech, vylučují, není tomu úplně tak. Obviněný sice má povinnost se na předvolání dostavit, avšak má právo, po provedení všech formálních úkonů ze strany orgánu činného v trestním řízení stanovených v § 91 trestní řádu, odmítnout vypovídat.

V případě, že se obviněný rozhodne vypovídat, je nutné zajistit, aby obsah výpovědi poskytl, pokud možno úplný a jasný obraz o skutečnostech důležitých pro trestní řízení. V tomto ohledu zákon stanovuje určité postupy a záruky, kterými jsou:

---

³⁷ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 247

- a) dodržení povinnosti zdrženlivosti a šetření osobnosti obviněného;
- b) zákaz donucení obviněného k výpovědi a doznání;
- c) zákaz otázek kapciózních a sugestivních, kdy za kapciózní otázky jsou považovány takové, které záměrně zastírají jejich pravý smysl za účelem svedení obviněného proti jeho vůli k odpovědi, kterou by jinak neučinil. Sugestivními otázkami jsou takové, které mají být výpovědí teprve zjištěny.³⁸

Výše uvedené skutečnosti, tedy to, že obviněný není povinen vypovídat pravdu, resp. není vůbec povinen vypovídat, jakož i postupy orgánů činných v trestním řízení, jež se u výslechu obviněného uplatňují, jsou více či méně odrazem toho, že samotná výpověď obviněného není pouze důkazním prostředkem, ale je i současně prostředkem pro vlastní obhajobu obviněného. Proto je třeba postupovat velice pečlivě při zkoumání výpovědi obviněného z hlediska její pravdivosti a úplnosti.

4.1.2 Výpověď svědka

Svědka je osoba rozdílná od obviněného, která byla vyzvána orgánem činným v trestním řízení, aby jako svědek vypovídala o tom, co je jí známo o trestném činu, jeho pachateli a okolnostech důležitých pro trestní řízení, přesněji o okolnostech, které viděla, slyšela nebo jinak vnímala svými smysly.³⁹

Aby mohla být osoba svědkem, musí splnit jisté předpoklady. Svědek musí být především schopen vnímat a popsat okolnosti případu, nesmí jím být obviněný nebo spoluobviněný v téže věci a musí se jednat o osobu odlišnou od orgánů činných v trestním řízení. Za splnění těchto podmínek pak může být svědkem ve své podstatě kdokoliv, a to proto, že vzhledem k důležitosti takového důkazního prostředku, je okruh možných svědků omezován co nejméně. Svědkem proto mohou být i osoby mladistvé a nezletilé, jakož i například osoby s omezenou svéprávností nebo osoby duševně či fyzicky postižené. Jako svědek může být slyšen i poškozený, ale u tohoto svědka je třeba brát v potaz to, že může být jeho výpověď zkreslena jednak jeho jednostranným zájmem na náhradu škody, tak také

---

³⁸ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 248

³⁹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 5., aktualiz. vyd., V nakl. Linde 1. vyd. Praha: Linde, 2007. ISBN 978-80-7201-641-9. s. 350

(v některých případech) zvýšenou snahou o usvědčení obviněného jako formu odplaty za spáchaný trestný čin.⁴⁰

Svědék má na rozdíl od obviněného zpravidla povinnost vypovídat, jakož má i povinnost vypovídat úplnou pravdu a nic nezamlčet. V případě, že se svědek nedostaví na předvolání nebo se řádně neomluví, může být předveden, jakož i současně mu může být uložena pořádková pokuta jako prostředek vynucení jeho výpovědi v okamžiku, kdy odmítne vypovídat, ačkoliv na takovéto odmítnutí nemá právo, resp. nenaplní podmínky stanovené trestním řádem pro takovéto odmítnutí. Pokud se ukáže, že je svědecká výpověď záměrně nepravdivá, může být svědek stíhán pro křivou výpověď dle § 346 trestního zákoníku.

Z povinnosti vypovídat existují výjimky, z nichž plyne, že některé osoby nemusí (resp. nesmí) vypovídat. Tyto výjimky jsou odůvodněny především veřejným zájmem, ale i zájmem soukromým. Výjimky se proto vztahují na:

- a) osoby požívající výsad a imunit podle zákona nebo mezinárodního práva;
- b) osoby, jejichž výslech je zakázán, resp. je dán zákaz výslechu o okolnostech, týkajících se utajovaných informací chráněných zvláštním zákonem, jež je svědek povinen zachovat v tajnosti, ledaže byl této povinnosti příslušným orgánem zproštěn, jakož i v případě, že by výpovědí porušil státem uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti, ledaže byl této povinnosti příslušným orgánem nebo tím, v jehož zájmu tuto povinnost má, zproštěn;⁴¹
- c) osoby oprávněné odepřít výpověď, kterými jsou příbuzný obviněného v pokolení přímém, jeho sourozenec, osvojitel, osvojenec, manžel, partner a druh. A současně pokud by svědek výpovědí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě, svému příbuznému v pokolení přímém, svému sourozenci, osvojiteli, osvojenci, manželu, partneru nebo druhu anebo jiným osobám v poměru rodinném nebo obdobném, jejichž újmu by právem pocíťoval jako újmu vlastní;⁴²
- d) poslanci, senátoři a soudci Ústavního soudu, kdy tyto osoby mají právo odepřít svědectví jen o skutečnostech, které se dověděly v souvislosti s výkonem své funkce, a to i poté, když přestaly tuto funkci vykonávat.

---

⁴⁰ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 249-250

⁴¹ § 99 odst. 1, 2 z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁴² § 100 odst. 1, 2 z. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Při hodnocení svědeckých výpovědí je třeba vzít v úvahu okolnosti, které mohou ovlivnit jednak správné vnímání skutečnosti (např. psychický a fyzický stav svědka) a zapamatování si informace, tak také okolnosti vztahující se k schopnosti reprodukce skutečností, o kterých se výslech vede, a to spolu s přihlédnutím k vyjadřovacím schopnostem vyslýchaného.⁴³

4.1.3 Odborné vyjádření a znalecký posudek

Trestní řád v § 105 odst. 1 stanovuje, že „*je-li k objasnění skutečnosti důležité pro trestní řízení třeba odborných znalostí, vyžádá orgán činný v trestním řízení odborné vyjádření. Jestliže pro složitost posuzované otázky takový postup není postačující, přibere orgán činný v trestním řízení znalce.*“⁴⁴

K odbornému vyjádření se tedy přistoupí u jednodušších případů, které nevyžadují rozsáhlejší odborné zkoumání nebo znalosti. Hodnocení, kdy má být přizván znalec a kdy postačuje odborné vyjádření, je v některých případech dosti složité, a to zejména v případě, nedisponuje-li soud dostatečnými znalostmi v dané věci nebo oboru. Často proto soud konzultuje tuto skutečnost se státním zástupcem nebo samotným znalcem, aby se došlo ke shodě, která z uvedených variant bude v dané věci nejlepší. V některých případech však trestní řád přímo stanovuje, že má být přizván znalec. Jde například o vyšetření duševního stavu obviněného, ohledání nebo o pitvu mrtvoly, u které zákon navíc stanovuje, že mají být přizváni znalci dva.

Základním rozdílem mezi odborným vyjádřením a znaleckým posudkem je v právní povaze těchto důkazních prostředků. Odborné vyjádření je považováno za listinný důkaz, je méně formalizováno než znalecký posudek a postačuje u něho, aby osoba podávající odborné vyjádření stručně charakterizovala věc, která je předmětem trestního řízení a odpověděla na otázky, bez nutnosti uvedení postupu při zkoumání nebo popisování metody, jež byly užity při řešení zadaných otázek. To vede k tomu, že jsou odborná vyjádření velice obtížně přezkoumatelná.⁴⁵ Oproti tomu zde stojí znalecký posudek, který musí jednak splňovat zákonem předepsané náležitosti a je proto oproti odbornému vyjádření

⁴³ NOVOTNÝ, František a kol.: *Trestní právo procesní*, 2. aktualizované vydání, 2017, Aleš Čeněk Plzeň, ISBN 978-80-7380-677-4, s. 268

⁴⁴ §105 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁴⁵ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 257

značně formalizovaný, ale také musí znalecký posudek vypracovat znalec zapsaný v seznamu znalců, vedený u krajských soudů nebo v centrálním seznamu vedeném u Ministerstva spravedlnosti, kdežto u odborného vyjádření postačuje, aby osoba disponovala potřebnými znalostmi. V obou případech však platí, že jak znalec, tak osoba podávající odborné vyjádření, musejí být osobami na řízení nezúčastněnými a současně lze-li mít pro jeho poměr k věci, soudu, účastníkům řízení nebo jejich zástupcům pochybnosti o jejich nepodjatosti.

Znalec je tedy přibrán tehdy, je-li to vzhledem ke složitosti posuzované otázky nezbytné a nepostačuje-li odborné vyjádření. Jeho činnost v rámci trestního řízení je upravena jednak v trestním řádu a současně se jejich činnost řídí zákonem č. 36/1969 Sb., o znalcích a tlumočnících a vyhláškou ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb., o provedení zákona o znalcích a tlumočnících. „Znalec je osobou, která prostřednictvím svých odborných vlastností posuzuje skutečnosti, které byly soudem určeny, a ve znaleckém posudku soudu sděluje subjektivní výsledek tohoto posouzení.“⁴⁶ Svou činnost vykonává osobně a na vlastní odpovědnost, je však oprávněn přibrat si k posouzení zvláštních dílčích otázek konzultanta.

Znaleckou činnost je možné rozdělit do dvou úseků, a to na přípravu znaleckého posudku a vlastní zpracování znaleckého posudku. Při přípravě znaleckého posudku se znalec seznamuje se znaleckým úkolem a s podklady, které obdržel ke zpracování posudku. Pokud jsou předložené materiály nedostatečné, je znalec oprávněn požádat nejen o jejich doplnění, ale současně může žádat o provedení procesních úkonů, které zatím nebyly provedeny a jejichž výsledek je nezbytný k vypracování posudku.⁴⁷ To vše však pouze v rozsahu otázek zadaných orgánem činným v trestním řízení a bez toho, aniž by se zabýval právním nebo skutkovým hodnocením. Druhým úsekem je vlastní zpracování posudku, které se skládá z několika částí, a to:

- a) z titulní strany, která obsahuje nadpis „ZNALECKÝ POSUDEK“ s uvedením jeho čísla. Na titulní straně je dále uvedeno jméno, adresa, zadavatel posudku, jméno zpracovatele posudku včetně jeho oboru nebo

---

⁴⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29.5.2007, sp. zn. 33 Odo 324/2005 Sb.

⁴⁷ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 259

specializace, účel posudku, počet stran a příloh, jakož i datum vyhotovení posudku,

- b) nálezu, ve kterém znalec uvádí popis zkoumané věci, skutečnosti, ke kterým při zpracování posudku přihlížel, výčet otázek, na které má odpovědět a dále např. prostředky a metody použité ke zkoumání předložených předmětů apod.,
- c) posudku, který je stěžejní částí znaleckého posudku a který obsahuje mj. závěry znaleckého zkoumání a odpovědi na položené otázky,
- d) znalecké doložky, jež obsahuje obor, odvětví, specializaci, číslo jednacích, pod kterým byl znalec jmenován a číslo znaleckého posudku, pod kterým je posudek veden ve znaleckém deníku.⁴⁸
- e) příloh znaleckého posudku, které musejí být očíslovány.

Podaný znalecký posudek je hodnocen orgánem činným v trestním řízení. Toto hodnocení je provázáno zásadou volného hodnocení důkazů a zabývá se otázkou, zda znalec přihlédl ke všem skutečnostem, které mu byly předloženy, jakož i o jaké skutečnosti opřel své závěry a například i zda jsou závěry znalce v souladu s jinými objektivně zjištěnými důkazy apod.⁴⁹ Pokud zde vyvstane pochybnost o správnosti posudku, může orgán činný v trestním řízení znalci uložit, aby znalecký posudek dopracoval a v řízení před soudem může být takováto pochybnost odstraněna tím, že znalce předvolá, aby podal výpověď. Znalci náleží za podaný znalecký posudek odměna a náhrada účelně vynaložených nákladů, které mu vznikly v souvislosti se zpracováním posudku.

Pro úplnost je zapotřebí zmínit, že v některých výjimečných a zvláště obtížných případech, které vyžadují zvláštního vědeckého posouzení, může být k podání znaleckého posudku na místo znalce, případně k přezkoumání jeho znaleckého posudku, přibrán státní orgán, vědecký ústav, vysoká škola nebo instituce specializovaná na znaleckou činnost.⁵⁰ Znaleckými ústavy jsou právnické osoby nebo jejich organizační složky, které se specializují na znaleckou činnost a jsou zapsány v seznamu znaleckých ústavů.⁵¹

---

⁴⁸ § 13 odst. 3 zákona č. 36/1969 Sb., o znalcích a tlumočnících

⁴⁹ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 260

⁵⁰ § 110 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁵¹ § 21 odst. 1 zákona č. 36/1969 Sb., o znalcích a tlumočnících

4.1.4 Ohledání

Trestní řád v § 113 odst. 1 stanoví, že ohledání se koná v případě, mají-li být přímým pozorováním objasněny skutečnosti důležité pro trestní řízení. Ohledání je důkazní prostředek, umožňující orgánům činným v trestním řízení opatřit si přímý poznatek o skutečnosti, a napomáhá tak uplatnění zásady bezprostřednosti.⁵² Předmětem ohledání může být jednak místo, ale také osoba či věc. Jedná se o „metodu kriminalistické praktické činnosti, jejíž podstata spočívá v cílevědomém, přímém, bezprostředním pozorování a zkoumání kriminalisticky relevantních objektů vlastními smysly orgánů činných v trestním řízení, ve vyhledávání změn, dokumentování stavu objektů a hodnocení vlastních zjištění.“⁵³ Některé druhy ohledání lze provádět v každém stadiu trestního, např. zmíněné ohledání místa činu či prohlídku těla, ale některé jen až po zahájení trestního stíhání, např. pozorování obviněného za účelem vyšetření jeho duševního stavu podle § 116 odst. 2. Ohledání je ale zpravidla prováděno na počátku trestního řízení a velmi často jako úkon nedokladný nebo neopakovatelný (zejména v případě ohledání místa činu), a to z důvodu, že objekty ohledání zpravidla vykazují nestabilitu a je proto třeba k jejich poznání přistoupit často bezodkladně.⁵⁴

Ohledání se uplatňuje zejména v těchto případech:

- a) ohledání osoby, resp. prohlídka těla a jiné podobné úkony,
- b) prohlídka, pitva a exhumace mrtvoly,
- c) ohledání místa činu,
- d) ohledání věci,
- e) vyšetření duševního stavu.

4.1.4.1 Prohlídka těla jiné podobné úkony

Prohlídka těla se provádí za účelem zjištění, zda se na těle osoby nalézají stopy či následky trestného činu (především hematomy, odřeniny, tržné, bodné či

---

⁵² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0., s. 1628

⁵³ MUSIL, Jan. *Kriminalistika*. Praha: C.H. Beck, 2001. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 8071793620. s. 291

⁵⁴ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 260

řezné rány, puchýře či jiné stopy po popáleninách apod., jakož i případně DNA pachatele), přičemž prohlídce těla je povinen se každý podrobit. Každým se zde rozumí jak ten, proti komu se vede trestní řízení, tak i případně svědek či poškozený, je-li nezbytně třeba zjistit, zda jsou na jeho těle stopy nebo následky trestného činu. Prohlídka těla zahrnuje ohledání celé postavy živého člověka (k prohlídce těla usmrčené osoby slouží prohlídka a pitva mrtvoly, která se budu věnovat níže). V případě, že prohlídku neprovádí lékař, může být provedena výhradně osobou stejného pohlaví.

Podobnými úkony je myšleno např. zkouška krve nebo úkony potřebné ke zjištění totožnosti osoby.⁵⁵ Za zjišťování totožnosti osoby ve smyslu ohledání, resp. prohlídky těla, je třeba považovat každé objasňování rozhodných skutečností směřující k identifikaci osoby, která se zdržovala na místě činu, kterým může být zejména snímání daktyloskopických otisků, zjišťování tělesných znaků, pořizování obrazových, zvukových a obdobných záznamů a odebírání biologických vzorků umožňující získání informací o genetickém vybavení dané osoby.⁵⁶

4.1.4.2 Prohlídka, pitva a exhumace mrtvoly

Podmínku, za které musí být vždy mrtvola pitvána stanovuje trestní řád v § 115 odst. 1. Pitva musí dle citovaného ustanovení provedena vždy, je-li zde podezření, že smrt člověka byla způsobena trestným činem. Podezření, že smrt byla způsobena trestným činem je závislé na učiněných skutkových zjištěních, zpravidla již na samém počátku prověřování. Z tohoto hlediska je důležité např. příslušné odborné posouzení ohledávajícím lékařem, zejména ohledně objasnění příčiny smrti, dále zjištění, že osoba má na těle poranění způsobené jinou osobou, střelnou nebo jinou zbraní, jakož i zjištění z ohledání místa činu, které souvisí s nalezením stop, nasvědčujících účasti jiné osoby na smrti ohledávané osoby.⁵⁷ Tohoto úkonu se musejí účastnit vždy nejméně dva znalci z oboru soudního lékařství. Přičemž platí, že k prohlídce a pitvě mrtvoly nesmí být přizván jako znalec lékař, který zemřelého ošetřoval pro nemoc, která smrti bezprostředně

⁵⁵ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 264

⁵⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 1632

⁵⁷ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0., s. 1642

předcházela.⁵⁸ Pohřbít mrtvolu je poté možno jen se souhlasem státního zástupce. Exhumací se rozumí vyzvednutí mrtvoly z hrobu. Exhumaci může nařídít předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce.⁵⁹

4.1.4.3 Ohledání místa činu

Ohledáním místa činu jsou zjišťovány základní informace o způsobu spáchání trestného činu, o pachateli i o následku trestného činu. Účelem ohledání místa činu je proto především učinění si celkové představy o místě činu, jeho charakteru, umístění, rozloze a celkovém rozmístění předmětů, které mají vztah ke spáchanému trestnému činu, čímž je získávána zprostředkovaná informace o způsobu spáchání trestného činu a o pachateli (např. vloupání bylo provedeno způsobem, který vyžadoval značnou sílu a výšku pachatele), o jeho zkušenostech a dovednostech (např. odborné otevření sejfu), úmyslu, motivu (např. odnesení všech cenných věcí) apod.⁶⁰

Místem činu z kriminalistického hlediska rozumíme určitý územní prostor, objekt nebo místnost, kde došlo k vyšetřované události, a dále pak také každé jiné místo, které je v příčinné souvislosti s touto událostí. Z tohoto hlediska místo činu dělíme na:

- a) místo činu v užším slova smyslu – místo, kde trestná činnost pachatele byla dokonána
- b) místo činu v širším slova smyslu – všechna místa, kde pachatel vykonal cokoliv, co je v příčinné souvislosti s vyšetřovaným případem (např. místo, kde upravoval nástroje, odhodil zbraň, ukryl mrtvolu apod.)⁶¹

Ohledáním místa činu se pak rozumí ohledání ohraničené části prostoru (např. místnosti, parkoviště při odcizení automobilu, silnice a přilehlého okolí při dopravní nehodě), které v sobě často zahrnuje i ohledání mrtvoly, předmětů, stop a dokumentů, které se nacházejí na takovém místě. Ohledáním místa činu se zjišťuje a dokumentuje celková situace na místě činu, přítomnost nebo nepřítomnost předmětů a stop, jejich vlastnosti a jejich vzájemný vztah

⁵⁸ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-677-4., s. 289

⁵⁹ § 115 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁶⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0., s. 1628

⁶¹ VICHLENDÁ, Milan. *Kriminalistika* [online]. Krimi servis Hlaváček, 2011. s. 274 [cit. 15. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.sosoom-zlin.cz/media/skripta/kriminalistika.pdf>

k objasňované trestní věci. V rámci vlastního ohledání se často postupuje tak, že se prvotně zajistí předměty a stopy, které by mohly být znehodnoceny, přichází-li to v konkrétním případě v úvahu, uvede se služební pes na pachovou stopu a zajistí se pachové stopy, jakož i celková fotografická dokumentace nebo videodokumentace (bez vstupu na místo).⁶²

K ohledání se často přibere znalec, a to zejména u vražd nebo dopravních nehod s vážným následkem.⁶³ Po ukončení ohledání se provede kontrola úplnosti ohledání, shrnutí výsledků, předměty a stopy určené ke zkoumání zpravidla převezme kriminalistický technik, který je zabalí a označí ve smyslu povinností mu daných interní normou.⁶⁴

4.1.4.4 Ohledání věci

Předměty, které jsou podrobeny ohledání, jsou zajištěny buď na místě činu, při prohlídkách osob nebo prostor, jakož mohou i být odevzdány policii svědky, podezřelými či oběťmi trestných činů. Věcnými důkazy jsou dle § 112 odst. 1 trestního řádu předměty, kterými nebo na kterých byl trestný čin spáchán, jiné předměty, které prokazují nebo vyvracejí dokazovanou skutečnost a mohou být prostředkem k odhalení a zjištění trestného činu a jeho pachatele, jakož i stopy trestného činu. Znalci při zkoumání věcných důkazů zjišťují dva druhy znaků, a to skupinové, z nichž vyplývá, do které kategorie předmět patří. Lze tak určit např. výrobce dané věci, běžný způsob jejího užití a podobné informace, které jsou společné pro stejný druh věcí. Druhou skupinou znaků jsou pak ty, které jsou charakteristické právě pro tuto konkrétní věc.

Od věcných důkazů trestní řád odlišuje důkazy listinné, kterými jsou dle § 112 odst. 2 listiny, které svým obsahem prokazují nebo vyvracejí dokazovanou skutečnost, vztahující se k trestnému činu nebo k obviněnému. Listinné důkazy se provádějí jejich přečtením, přičemž je třeba vždy pečlivě prověřit a zhodnotit z hlediska jejich pravosti.

---

⁶² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0., s. 1628

⁶³ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 261

⁶⁴ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0., s. 1628

4.1.4.5 Vyšetření duševního stavu

K vyšetření duševního stavu se může přistoupit jak u obviněného, tak u svědka. K vyšetření duševního stavu svědka se přistoupí tehdy, jsou-li zde závažné pochybnosti, zda u něho není podstatně snížena schopnost správně vnímat a vypovídat a je-li jeho výpověď pro rozhodnutí zvláště důležitá.⁶⁵ K tomuto úkonu se vždy přibere znalec z oboru psychiatrie a nelze-li duševní stav vyšetřit jinak, může soud (v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce) nařídit, aby byl obviněný pozorován ve zdravotnickém ústavu nebo, je-li ve vazbě, ve zvláštním oddělení nápravného zařízení, přičemž pozorování nemá trvat déle než dva měsíce. Pozorování duševního stavu v ústavu je však nepřipustné u svědka.⁶⁶ „Závěr o tom, zda je osoba přičetná, je závěrem právním, proto znalec není oprávněn ve svém znaleckém posudku tuto otázku řešit.“⁶⁷

4.2 Zvláštní důkazní prostředky

Novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. bylo zavedeno 5 zvláštních způsobů dokazování, a to konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce a prověrka na místě, které jsou upraveny v § 104a až §104e trestního řádu. Organizace, zabezpečení a praktické postupy při těchto důkazních prostředcích jsou řešeny kriminalistikou, a to kriminalistickou taktikou a metodikou. Jejich dokumentace je upravena trestním řádem, který stanovuje, že mimo standardní dokumentování a sepsání protokolu o jejich provedení za podmínek §§ 55 odst. 3 trestního řádu, jsou navíc dokumentovány technickými prostředky, tedy fotograficky a velmi často i pořízením videozáznamu. Protokol o provedeném úkonu lze zpravidla přečíst jako důkaz u hlavního líčení, a to za splnění podmínek podle § 207 odst. 2 (u obviněného) nebo podle § 211 odst. 1 až 4 (u svědka). Současně pro všechny tyto zvláštní důkazní prostředky platí, že mohou být využity až poté, co osoby již v trestním řízení vypovídaly o skutečnostech důležitých pro trestní řízení.⁶⁸

⁶⁵ § 118 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁶⁶ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-677-4., s. 290

⁶⁷ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 266

⁶⁸ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 266-267

4.2.1. Konfrontace

V případě, že se objeví závažný rozpor mezi výpověďmi svědků, svědka a obviněného, jakož i spoluobviněných navzájem a nelze-li takové rozpory odstranit jinak, mohou být tyto osoby v trestním řízení postaveny tváří v tvář. Takovýto důkazní prostředek se nazývá konfrontace a umožňuje, aby osoby, jejichž výpovědi si v důležitých částech odporují, byly postaveny proti sobě, každá z nich uvedla svou verzi, a aby takto byla odstraněna nepravdivá nebo nepřesná tvrzení, popřípadě i zjištěny nové důkazy. Předpokladem provedení konfrontace je tedy existence zpravidla dvou dřívějších výpovědí (odlišných osob), přičemž není uveden maximální počet osob, které mohou být postaveny zároveň tváří v tvář. Konfrontace více než dvou osob zároveň by byla z procesního hlediska značně problematická, proto by mělo jít jen o výjimečný postup.

Konfrontace je logicky vyloučena u svědka, jehož totožnost má být utajena, přičemž osoby mladší osmnácti let mohou být konfrontaci vystaveny jen je-li to pro objasnění věci nezbytně nutné. Co se týče mladistvých, je možné ke konfrontaci přistoupit až po konzultaci s psychologem či psychiatrem, a to pouze tehdy, nehrozí-li zde nebezpečí narušení jejich psychického a fyzického vývoje.⁶⁹

Konfrontace se zásadně provádí až v řízení před soudem. Před podáním obžaloby nebo návrhu na schválení dohody o vině a trestu pouze výjimečně, když nelze rozpory v závažných okolnostech mezi výpověďmi odstranit jinak, např. opětovným výsledkem obviněného nebo svědků, jejichž výpovědi v závažných okolnostech nesouhlasí, výsledkem dalších svědků, vyšetřovacím pokusem, rekonstrukcí či provedením jiných důkazů apod.⁷⁰

„Podstatou konfrontace je silné, bezprostřední psychologické působení na konfrontované osoby, které vzniká postavením osoby tváří v tvář v konfliktní situaci,“⁷¹ k vyjasnění existujících rozporů. Význam konfrontace nespočívá jen v odstranění těchto rozporů mezi výpověďmi dvou vyslychaných osob a ve zjištění jejich příčin, ale též v možnosti získat tímto postupem nové informace, prameny důkazů a důkazy. Otázku, kdy půjde o nesouhlas konfrontovaných

⁶⁹ FENYK, Jaroslav, Tomáš GRIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8. s. 406

⁷⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 1526

⁷¹ MUSIL, Jan. *Kriminalistika*. Praha: C.H. Beck, 2001. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 8071793620. s. 313.

výpovědi v závažných okolnostech, který je podmínkou provedení konfrontace, nutno posoudit podle specifík každého konkrétního případu, se zřetelem k obsahu a významu obou nesouhlasných výpovědí. Závažnými okolnostmi v tomto smyslu budou zejména ty skutkové okolnosti, na nichž závisí rozhodnutí o vině, resp. odpověď na některou otázku týkající se viny obviněného.⁷²

Při konfrontaci se nejprve každá konfrontovaná osoba vyzve, aby v přítomnosti druhé osoby (tedy tváří v tvář) této vypověděla své tvrzení o okolnostech, kvůli jejichž vyjasnění se konfrontace provádí. Účelem první části samostatné výpovědi konfrontované osoby je potvrzení nebo vyvrácení obsahu její dřívější výpovědi, resp., zda tato osoba nadále setrává na obsahu své dřívější výpovědi, popřípadě v jakých směrech se od ní odchyluje. Je-li to třeba, vyzve se vyslýchaná osoba k tomu, aby uvedla další okolnosti, které souvisejí s jejím tvrzením a o kterých dosud nevypovídala. Tato druhá část výpovědi má za účel přinést nové poznatky o skutečnostech, jež jsou předmětem výslechu a konfrontace, případně též o odchylkách od dřívější výpovědi. Stejným způsobem se pak vyzve k výpovědi druhá z konfrontovaných osob, přičemž jejich výpovědi se mohou i střídat, pokud je třeba, aby vypovídaly postupně k jednotlivým dílčím okolnostem, které jsou předmětem výslechu a je-li to k dosažení žádoucího výsledku vhodné.⁷³ Osoby postavené tváří v tvář si mohou vzájemně klást otázky jen se souhlasem vyslychajícího, přičemž orgán činný v trestním řízení musí zabránit hádkám, napadání, zesměšňování apod., přičemž nesmí připustit sugestivní ovlivňování.⁷⁴

Co se týče vyhotovení protokolu, vedle obecných náležitostí stanovených v §§ 55 a násl. trestního řádu je u tohoto důkazního prostředku třeba, aby výpovědi osob byly zapsány doslovně s uvedením vše okolností, které jsou z hlediska účelu a provádění konfrontace důležité, a to z důvodu, že u konfrontace může mít zvláštní význam i chování osob při provádění úkonu, jakož i jejich reakce na odporující si tvrzení.

---

⁷² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN isbn978-80-7400-465-0. s. 1526

⁷³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN isbn978-80-7400-465-0. s. 1526

⁷⁴ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-677-4. s. 270

4.2.2. Rekognice

„Rekognicí se rozumí postup, v rámci něhož podezřelý, obviněný nebo svědek znovu poznává a ztotožňuje konkrétní osobu nebo věc,“⁷⁵ a to za účasti alespoň jedné nezúčastněné osoby. Rozlišujeme dva druhy rekognice, a to tzv. rekognici in natura, v rámci níž jsou na živo prezentovány objekty (osoby nebo věci) u nichž má dojít k znovupoznání a rekognici podle jejich obrazu, tedy nejčastěji podle fotografie (na rozdíl od rekognice osoby zákon výslovně nepočítá s možností provádět rekognici věci podle fotografie).⁷⁶ Provádí-li rekognici podezřelý nebo obviněný, jde o součást jeho výslechu, proto platí to samé, jako u jejich výpovědi, tedy že nemůže být k tomuto úkonu donucován..

V případě, že má podezřelý, obviněný nebo svědek poznat konkrétní osobu nebo věc podle jejího vzhledu, jejíž ztotožnění je důkazně relevantní, ukáže se mu mezi nejméně třemi dalšími objekty, které se od sebe v základních rysech výrazně neodlišují, přičemž je možné ukázat i fotografie, pokud není možné ukázat objekt na živo. Výjimkou je identifikace mrtvoly, která se vždy ukazuje sama bez dalšího. Smyslem rekognice je to, aby poznávající osoba nebyla sugestivně ovlivněna a byla nucena ze skupiny poznávaných objektů vybrat ten, jehož identifikační znaky se shodují s její paměťovou stopou. Poznávající osoba tak ztotožňuje nikoliv nahodile nebo podle předem známých kritérií, ale jen podle toho, jak poznávaný objekt sama ve skutečnosti vnímala.⁷⁷ Je nutné, aby jej byla schopna odlišit od ostatních objektů stejného vzhledu. Obdobně je postupováno i v případě, že má být osoba poznána např. podle jejího hlasu nebo chůze.

Po rekognici je poznávající osobu nutné znovu vyslechnout, aby sdělila, podle jakých rysů určila ten konkrétní objekt. Je třeba říci, že tento úkon je neopakovatelný, tedy poté, co osoba již identifikovala osobu nebo objekt, nemůže být rekognice provedena znovu, „neboť vedle již existující paměťové stopy identifikovaného objektu se při rekognici vytváří nový myšlenkový obraz předvedeného objektu který může sugestivně ovlivnit znovupoznání při rekognici

---

⁷⁵ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-677-4. s. 271

⁷⁶ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-677-4. s. 272

⁷⁷ Fryšták, M. *Některé aspekty rekognice v praxi přípravného řízení a povinnost účasti obviněného jako poznávané osoby na ní*. Kriminálnístika, 2004, č. 4

opakované.⁷⁸ Není však vyloučeno opakování rekognice osoby provedené nejdříve podle fotografie a poté na základě výběru mezi několika ukázanými osobami. Při hodnocení výsledku takové opakované rekognice je však nutno přihlídnout ke skutečnosti, že podezřelý, obviněný nebo svědek nejdříve znovu poznával ztotožňovanou osobu podle fotografie.⁷⁹

Důležité je zde také to, že před rekognicí nesmí být poznávaná osoba nebo věc ukázána tomu, kdo ji znovupoznává, tj. podezřelému, obviněnému nebo svědkovi. V opačném případě by mohly být výsledky rekognice znehodnoceny a jednalo by se tak o podstatnou vadu při provádění rekognice a mohou proto být výsledky uvedeného procesního úkonu zpochybněny tak, že ztratí svůj důkazní význam.⁸⁰

4.2.3. Vyšetřovací pokus

Trestní řád stanovuje, že se k vyšetřovacímu pokusu přistupuje tehdy, mají-li být pozorováním v uměle vytvořených nebo obměňovaných podmínkách prověřeny nebo upřesněny skutečnosti zjištěné v trestním řízení, případně též zjištěny nové skutečnosti důležité pro trestní řízení.⁸¹ Jde o zjištění, zda a do jaké míry jsou pravdivá určitá tvrzení obsažená ve výpovědích některých osob, která mají význam pro trestní řízení a o nichž přetrvávají pochybnosti, popřípadě jsou v nich nepřesnosti (např. zda mohl svědek vidět událost z tak velké vzdálenosti nebo zda bylo možné zabránit autonehodě v případě, kdyby jel řidič přikázanou rychlostí).⁸² Opět zde platí pravidlo, že se k vyšetřovacímu pokusu přistoupí tehdy, nelze-li požadovaného účelu dosáhnout jinak resp. jinak prověřit nebo upřesnit rozpory mezi důkazy, jež jsou významné pro trestní řízení.

Zjištění nových skutečností důležitých pro trestní řízení formou vyšetřovacího pokusu bude přicházet v úvahu tam, kde dosavadní poznatky nepostačují k prokázání určité dokazované skutečnosti, a vyšetřovací pokus může

---

⁷⁸ MUSIL, Jan. *Kriminalistika*. Praha: C.H. Beck, 2001. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 8071793620, s. 321

⁷⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 1. 2001 sp. zn. 7 To 141/2000

⁸⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR z 20. 6. 1989 sp. zn. 5 Tz 8/89

⁸¹ § 104c zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁸² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN isbn978-80-7400-465-0, s. 1551

poskytnout další informace, které dosud nejsou k dispozici a nelze je opatřit jinak, či je alespoň spolehlivě potvrdit nebo vyvrátit.⁸³

Podstatou vyšetřovacího pokuse je pozorování určité skutečnosti důležité pro trestní řízení v uměle vytvořených (experimentálních) podmínkách, přičemž se pak zkoumá, která část pokusu se nejvíce přiblížila reálné situaci. Pokud není možné uměle vytvořit podmínky nezbytné pro pozorování, za nichž se mají prověřit, upřesnit nebo nově zjistit okolnosti důležité pro trestní řízení, nemůže být proveden ani vyšetřovací pokus.⁸⁴ Orgán činný v trestním řízení a zejména pak znalec, který byl přizván, musí ve svém znaleckém posudku zohlednit všechny alternativy, které byly v rámci tohoto procesního úkonu provedeny.⁸⁵

4.2.4. Prověrka na místě

Prověrka na místě se používá v případě, kdy je za účasti podezřelého, obviněného nebo svědka potřebné ověřit věrohodnost jejich výpovědi v reálném místě a podmínkách, za kterých událost, jež se jeví být sporná, vnímali, a tím potvrdit nebo vyvrátit jejich tvrzení a případně i získat nové údaje, jež jsou důležité pro trestní řízení.⁸⁶ Současně se zjišťuje, zda vyslechnutá osoba získala informace o nichž vypovídala tím, že se sama podílela na vyšetřované události, nebo zda si tyto údaje vymyslela či je získala zprostředkovaně z doslechu.⁸⁷

Jedná se o specifickou metodu kriminalistické praktické činnosti spočívající v tom, že vyslechnutá osoba dobrovolně ukáže místa a objekty spojené s vyšetřovanou událostí, popíše na místě okolnosti potřebné k objasnění vztahu určitých objektů k vyšetřované události a v některých případech také demonstruje některé činnosti, přičemž vyšetřovatel zkoumá ukázané místo a objekty, porovnává výpověď s faktickou situací místa a dokumentuje průběh a výsledky prověrky výpovědi na místě.⁸⁸

---

⁸³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd.* V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN isbn978-80-7400-465-0. s. 1551

⁸⁴ srov. SR 78/2000

⁸⁵ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 269

⁸⁶ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 269

⁸⁷ MUSIL, Jan. *Kriminalistika*. Praha: C.H. Beck, 2001. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 8071793620. s. 317

⁸⁸ MUSIL, Jan. *Kriminalistika*. Praha: C.H. Beck, 2001. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 8071793620. s. 316-317

Prověrku výpovědi na místě nelze ztotožňovat nebo zaměňovat s rekonstrukcí, neboť nejde o obnovení situace, ale jen o ověření a upřesnění určité výpovědi. Jde tedy o úkon podstatně užší, zpravidla prováděný jen za účasti vyslechnuté osoby, zaměřený pouze na jednu či několik skutkových okolností a jejich upřesnění či doplnění. Od vyšetřovacího pokusu se prověrka liší tím, že nemá experimentální charakter, přičemž u ní není ani vhodné upravovat situaci na místě, kde se provádí, ani vytvářet zvláštní podmínky pro její provedení, jako je tomu u vyšetřovacího pokusu. Prověrku na místě je třeba odlišit i od výsledku na místě, kterým se doplňuje výpověď učiněná dříve, tedy již před provedením prověrky této výpovědi, byť důvodem k výsledku na místě mohou být právě skutečnosti zjištěné při prověrce.⁸⁹ K prověrce je možné za určitých důležitých okolností přibrat znalce, přičemž v případě, že je prověrka na místě prováděna v přípravném řízení, měla by být přibrána alespoň jedna nezúčastněná osoba. O prověrce se sepíše protokol, který by zpravidla měl být doplněn o obrazovou dokumentaci.

4.2.5. Rekonstrukce

Rekonstrukce je ze všech výše uvedených zvláštních důkazních prostředků nejnáročnějším procesním úkonem a je zpravidla prováděna u násilných trestných činů, zejména vražd a při šetření dopravních nehod. K rekonstrukci se přistupuje tehdy, kdy má být obnovena situace nebo její podstatná část a okolnosti spáchání trestného činu, a nelze-li požadovaného účelu dosáhnout jinak. Jejím cílem je prověřit výpověď zúčastněných osob a jejich vzájemné souvislosti, a to jednak v případě, že orgán činný v trestním řízení má důvodné pochybnosti o věrohodnosti nebo úplnosti dosud shromážděných důkazů, tak také v případě, že shromážděné důkazy nepostačují k objasnění věci.⁹⁰

Rekonstrukce spočívá v celkovém obnovení situace a okolností, za kterých byl trestný čin spáchán nebo které k němu mají podstatný vztah.⁹¹ Pokud je to možno, provádí se rekonstrukce přímo na místě, kde se trestný čin stal, resp. kde se skutek v minulosti odehrál. Tento důkazní prostředek si klade za cíl pochopit

---

⁸⁹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. s. 1562

⁹⁰ CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 269

⁹¹ NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-677-4. s. 274

podstatu vzniku či průběhu události a prověřit, zda se skutek mohl odehrát tak, jak to popisují jednotlivé subjekty trestního řízení. Za tímto účelem jsou proto v zásadě prověřovány všechny skutkové okolnosti trestní věci, tj. za jakých podmínek a okolností se stal skutek, že byl spáchán obviněným, jsou taktéž prověřovány podmínky a možnosti vzniku následku a jeho rozsah, jakož i jakých prostředků bylo použito ke spáchání trestného činu a zda to bylo možné takovýchto prostředků použít apod.⁹² Vyšetřovací pokus proto probíhá za podmínek maximálně se blížících těm, které existovaly v době události (spáchání trestného činu), a jeho výsledky jsou proto očividné, registrovatelné pouhými smysly, bez potřeby užití přístrojů, složitých vědeckých analýz nebo zvláštních znalostí.

Rozdíl mezi rekonstrukcí a vyšetřovacím pokusem je v tom, že při vyšetřovacím pokusu se podmínky pro vznik skutečnosti experimentálně mění, kdežto u rekonstrukce je dá se říci pouze snaha obnovit původní stav a ověřit tak pravdivost tvrzení podezřelého, obviněného nebo svědka. Formální stránky rekonstrukce jako např. sepsání protokolu a přizvání nezúčastněné osoby, jsou totožné s ostatními shora zmíněnými zvláštními důkazními prostředky.

---

⁹² CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6. s. 270

5. Specifické prostředky dokazování

Jak již bylo řečeno výše, za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci. Toto je důvodem pro zavedení značného množství důkazních prostředků, které sice nejsou zákonem upraveny, ale jsou v kriminalistické praxi využívány. Tyto specifické prostředky dokazování se uplatňují zřídka, a to jednak z důvodu, že se jedná, dá se říct, o alternativní způsoby zjištění skutečností rozhodných pro trestní řízení, jejichž věrohodnost je často zpochybňována jak právní teorií a právní praxí, tak také samotnými soudy. Tyto specifické prostředky neposkytují nevyvratitelný „důkaz“ a jimi zjištěné skutečnosti jsou proto posuzovány jako nepřímé, podpůrné důkazy, pokud tedy jsou vůbec u soudu jako důkaz připuštěny.

5.1 Hypnóza

Bez ohledu na skutečnost, že se hypnóza stále častěji používá při řešení nesčetně problémů, a to jak zdravotních, tak těch odehrávajících se v lidské mysli, je pro mnoha lidí stále něčím tajemným a také nebezpečným. Takovéto nazírání na hypnózu má i velká část kriminalistů, i přesto si však hypnóza našla své místo v kriminalistické praxi. Hypnóza má velmi široký interdisciplinární záběr, z tohoto důvodu se vedle obecného nástínu problematiky hypnózy budu zabývat především její podstatou, přínosem a možnou použitelností v našem trestním řízení.⁹³

5.1.1. Pojem hypnóza

Hypnózu je možné obecně popsat jako dočasný stav změněného vědomí člověka, jež zahrnuje intenzifikaci pozornosti, kdy takovýto stav může být vyvolán jinou osobou a u něhož se může objevit spontánně či v odpovědi na slovní nebo jiné podněty řada různých jevů zahrnujících základní změny percepce, paměti a myšlení⁹⁴.

---

⁹³ CHROMÝ, Jakub. *Vyšetřovací hypnóza v trestním řízení?* Trestněprávní revue. 2006, č. 7, s. 210

⁹⁴ HOSKOVEC, Jiří a Simona HOSKOVCOVÁ. *Psychologie hypnózy a sugesce*. Praha: Portál, 1998. Studium (Portál). ISBN 80-7178-234-3. s. 11

Profesor Stanislav Kratochvíl, jeden z našich nejuznávanějších psychologů zabývajících se hypnózou, ji definuje jako „svěrázný stav, k jehož základním a hlavním charakteristikám patří:

- a) zvýšení sugestibility;
- b) změněný stav vědomí, který umožňuje pohlcení sugerovanými zážitky a prožívání změn vnímání, myšlení, emocí, chování a paměti jako subjektivně reálných a mimovolních a
- c) selektivní vztah závislosti na hypnotizérovi.“ Přičemž současně předpokladem pro navození tohoto stavu je individuální schopnost jedince být hypnatibilní, tedy schopnost být hypnotizován a stát se objektem hypnotizéra.⁹⁵

Hypnózou se navozuje hypnotický stav, ve kterém lze z hloubky paměti vyvolat záznamy událostí, které vědomá mysl vytěsnila do podvědomí a nevědomí, aby se zbavila jejich zraňujícího obsahu, nebo takových, jimž vědomí nepřikládá důležitost.⁹⁶ „Hypnózou lze docílit odblokování paměti a tzv. hypnotickou hypermenzii, tj. nárůst schopnosti vybavovat si paměťové stopy.“⁹⁷ Toto je hlavním důvodem, proč si hypnóza v kriminalistické praxi našla své místo a uznání.

Kriminalisté se často setkávají s oběťmi trestných činů, které buďto trpí úplnou amnézií nebo si při nejmenším nemohou vzpomenout na důležitá vodítka, která by pomohla orgánům činných v trestním řízení najít pachatele trestného činu. Lidská mysl se takto snaží sama „ozdravit“, a to z důvodu, že pro danou osobu mohou být zážitky natolik zraňující nebo dokonce hrůzné, že jejich zachování v přímém vědomí, resp. ve vědomé mysli, by pro tuto osobu bylo více než ztížením života, jaký doposud žila. Tyto v hlavě stále se opakující zážitky proto mozek vytěsni do podvědomí a nevědomí, uschová je, aby nezraňovaly, ale zůstanou zde, aby mohly ve správnou chvíli opět vyjít na povrch a poskytnout odpovědi na otázky, které si i třeba sama daná osoba klade, a to ať už samy od sebe nebo za pomoci hypnózy či jiných alternativních metod jakou je například kineziologie.

---

⁹⁵ KRATOCHVÍL, Stanislav. *Experimentální hypnóza*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Academia, 1999. ISBN 80-200-0679-6. s. 304

⁹⁶ ŠRÁMEK, Oldřich, *Parapsychologie*, 1. vyd, Liberec: Dialog, 2002, (Největší záhady světa; sv. 79), ISBN 80-86218-68-6. st. 127

⁹⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9. s. 418

„James Braid, který zavedl pojem hypnóza zdůrazňoval, že to, co vzniká, je umělý spánek, a že při indukci hypnózy je třeba pacienta přimět k tomu, aby soustředil svou pozornost“.⁹⁸ Řada hypnóz ztroskotá právě na neschopnosti hypnotizéra určitým způsobem donutit hypnotizovanou osobu soustředit se pouze a jen na jeho slova. V případě, že hypnotizovaná osoba nemá zájem o to být zhypnotizována, nebo se dokonce přičí podstoupit tuto proceduru, není ve své podstatě možné hypnózu správně provést, jelikož „*postoj jedince silně ovlivňuje schopnost upadnout do hypnotického stavu.*“⁹⁹

Věrohodnost hypnózy zpochybňuje i fakt, že lidé jsou schopni zkreslovat vzpomínky i během hluboké hypnózy, nebo hypnózu dokonce i úspěšně předstírat. Proto je třeba velice zkušeného hypnotizéra a provést zkoušky zajišťující, že hypnotizovaná osoba se nachází v opravdovém hypnotickém stavu. Tyto pomůcky, sloužící k odhalení podvádějící osoby, však nejsou vždy stoprocentní a sám hypnotizér se může nechat obelhat osobou, která má s hypnózou zkušenosti.

Je vždy třeba dbát, aby hypnotizované osobě nebyly dány žádná přímá ani nepřímá vodítka k odpovědi. I náznak odpovědi může svést zhypnotizovanou osobou k tomu, aby podala takové informace, které sice hypnotizér chce slyšet, ale které se nezakládají na pravdě nebo se neshodují s realitou, kterou vnímala osoba hypnózu podstupující. Současně je třeba si uvědomit, že z hypnotizované osoby se nestává loutka, která udělá vše, co je jí přikázáno. Stále zde funguje podvědomí a určitá zásadovost hypnotizované osoby, její morálka a svědomí, a proto člověka nedonutíte někoho zabít nebo např. vyskočit z otevřeného okna, pokud by ho to v bdělém stavu ani nenapadlo. Tato skutečnost je mnohým neznámá, valná část lidí, kteří nemají o hypnóze téměř žádné informace ji považuje za nebezpečnou právě z toho důvodu, že si myslí, že v hypnóze můžete přinutit člověka udělat takřka cokoliv, ale nevědí, že zhypnotizovaný to musí alespoň částečně chtít nebo se tomu alespoň podrobit. Proti jeho vůli ho totiž zpravidla nepůjde ani zhypnotizovat, ale i přes tuto skutečnost, kterou odborná literatura uvádí, jsou případy, kdy osoby byly zhypnotizovány, aniž by o tom věděli. K tomuto se dostanu v závěru této práce.

---

⁹⁸ HOSKOVEC, Jiří a Simona HOSKOVCOVÁ. *Psychologie hypnózy a sugesce*. Praha: Portál, 1998. Studium (Portál). ISBN 80-7178-234-3. s. 9

⁹⁹ HOSKOVEC, Jiří a Simona HOSKOVCOVÁ. *Psychologie hypnózy a sugesce*. Praha: Portál, 1998. Studium (Portál). ISBN 80-7178-234-3. s. 23

5.1.2. Vyšetřovací hypnóza v trestním řízení

Z obecné hypnózy se vyčlenilo odvětví s názvem „vyšetřovací hypnóza“. Vyšetřovací hypnózou se rozumí hypnóza, která je využita ve výslechové praxi, tedy prostřednictvím ní se realizuje výslech osoby, která může poskytnout informace důležité pro trestní řízení.¹⁰⁰ Základy vyšetřovací hypnózy zformoval policejní psycholog Martin Reiser, který ve spolupráci s policejním sborem inicioval v roce 1975 program, jehož cílem bylo ověřit využití vyšetřovací hypnózy v kriminalistické praxi.¹⁰¹ Jeho výsledky ukázaly, že hypnóza opravdu může sloužit jako důkazní prostředek, neboť valná část pokusů měla značný přínos ať už v tom, že byly zjištěny doplňující informace, které napomohly při vyšetřování trestného činu, tak také v tom, že se takto získaly i nové informace s užitnou důkazní hodnotou. Přínos hypnózy při vyšetřování trestných činů je zřejmý, její aplikace je však v našem právním řádě omezena řadou principů.

K vyšetřovací hypnóze by se mělo přistoupit subsidiárně, tedy jen tehdy, nebylo-li by možné dosáhnout účelu vyšetřovací hypnózy jiným způsobem a současně až poté, co bude dotyčné osobě dána možnost vylíčit všechny podstatné okolnosti případu. Je proto třeba před přistoupením k vyšetřovací hypnóze vyčerpat jiné důkazní prostředky, jako např. výslech příslušné osoby nebo některý z kategorie zvláštních způsobů dokazování. Překážku konání vyšetřovací hypnózy bude představovat i situace, kdy by její užití bylo vzhledem k okolnostem případu nebo vyšetřované osobě nevhodné, přičemž nelze vyšetřovací hypnózu aplikovat u osob, u nichž by byly dány podmínky zákazu výpovědi, nebo které by byly oprávněny výpověď odepřít.¹⁰²

Jak již bylo shora zmíněno, člověka, ve valné části případů, zejména pak v momentě, kdy ví o tom, že je k hypnóze přistupováno, nelze zhypnotizovat proti jeho vůli. Vyžaduje se zde aktivní přístup osoby, která má být zhypnotizována, a proto je kladen důraz na to, aby byla vyšetřovací hypnóza vždy provedena pouze na základě jejího dobrovolného svolení. Současně je třeba vždy naplnit a řídit se zásadami dokazování. Využitelnost vyšetřovací hypnózy tak v tomto ohledu může být dána v následujících situacích:

---

¹⁰⁰ MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, ISBN 978-80-247-4580-0 (brož.). st. 78

¹⁰¹ CHROMÝ, Jakub. *Vyšetřovací hypnóza v trestním řízení?* Trestněprávní revue. 2006, č. 7, s. 210

¹⁰² CHROMÝ, Jakub. *Vyšetřovací hypnóza v trestním řízení?* Trestněprávní revue. 2006, č. 7, s. 210

- a) Vyslychaná osoba ví, že událost, která je předmětem vyšetřování vnímala, pozorovala ji, rozpomíná se, že si ji před časem pamatovala, avšak mezitím ji zapomněla a nyní si nemůže děj nebo jeho část vybavit.
- b) Osoba byla přítomna inkriminovanému ději, nevěnovala mu však pozornost a nyní si není jista, zda skutečně celý průběh vnímala a zda si některé skutečnosti zapamatovala.
- c) Vyslychaná osoba má amnézii a neví o tom, že by událost vnímala, neví, co dělala a jak proběhl děj, ale z jiných informací lze dovodit, že byla události aktivně přítomna.¹⁰³

I přesto, že se hypnóza využívá zejména u obětí trestných činů nebo svědků, je řada případů, kdy vedlo k odhalení trestného činu i zhypnotizování podezřelého pachatele. Jak je zmíněno výše, v hypnóze je důležité, aby hypnotizovaná osoba důvěřovala hypnotizérovi, a především se nechala hypnotizovat, a to v tomto směru zejména s ohledem na skutečnost, že trestní právo nepřipouští jakékoliv donucení pachatele k sebeobviňování. Obviněný není povinen vypovídat a nemusí uvádět pravdivé informace. V tomto ohledu by proto možné osobu zhypnotizovat proti její vůli pouze za předpokladu, že si i po řádném vysvětlení podstaty vyšetřovací hypnózy neuvědomí, že může být za pomoci hypnózy usvědčena ze spáchání trestného činu. Zhypnotizování proti vůli osoby je zde myšleno v tom smyslu, že osoba sice k hypnóze jako takové dá souhlas, ale kdyby věděla, že se může sama usvědčit ze spáchání trestného činu, který je jí kladen za vinu, takovýto souhlas by neposkytla.

S ohledem na shora zmíněné je tak třeba uvažovat nad tím, zda by takto získaný důkaz mohl být použitelný v rámci trestního řízení, resp. zda je možné považovat ono nepochopení smyslu hypnózy ze strany obviněného spojené s tím, že může v hypnotickém stavu vypovídat i proti sobě, jako záměrně uvádění v omyl obviněného a s tímto spojený nepřipustný zásah do vědomí pachatele. Je více než jisté, že by se ve vztahu k obviněnému jednalo o nezákonný a neúčinný důkaz, o tzv. plody otráveného stromu. Otázkou je však, zda by mohly být plody z otráveného stromu použity v trestním řízení v případě, kdy byl dán výslovný souhlas obviněného, který chce vypovídat, přičemž jeho poučení o hypnóze by bylo více než dostačující. V tomto případě by bylo třeba posuzovat míru

---

¹⁰³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-86473-86-4. s. 406.

závažnosti trestního činu, který je obviněnému kladen za vinu, a to také s ohledem na zájmy společnosti na potrestání pachatele, přičemž je nezbytné, aby proti obviněnému svědčily i další důkazy. Důkaz získaný hypnózou nemůže sám o sobě sloužit jako důkaz hlavní, přímý. Jako logické se zde však jeví užití důkazů získaných vyšetřovací hypnózou u spolupracujícího obviněného, ale samozřejmě je zde třeba přihlídnout k charakteru hypnózy, zejména k její vysoké sugestibilitě. Je také třeba, aby daná osoba zopakovala informace poskytnuté v hypnóze i v bdělém stavu při následném výslechu.

Kdo by měl být hypnotizérem v trestním řízení? Nabízí se zde několik variant, kdy hypnotizérem může být znalec z oboru psychologie, který má potřebné speciální odborné znalosti, příslušník Policie ČR se speciálním školením nebo ze specializovaných pracovišť zaměřených na znaleckou činnost. Celý průběh vyšetřovací hypnózy bude třeba zdokumentovat, pořídit písemnou zprávu s připojením audiovizuálního záznamu zachycujícím její konání.¹⁰⁴

Hypnóza tak vzhledem k výše zmíněnému představuje velice účinný způsob zjištění skutečností důležitých pro trestní řízení. Její použitelnost v českém trestním řízení je však v dnešní době stále velkou neznámou a přistupuje se k ní opravdu velice zřídka. Je zde však, za předpokladu respektování všech zásad trestního řízení, prostor pro její uplatnění, a to zejména v případě rozpominání svědků a obětí trestných činů. V civilním řízení je na hypnózu nahlíženo jako na duševní odchylku mající za následek ztrátu nebo zmenšení rozpoznávacích či ovládacích schopností. Nezbyvá než čekat, jak se s takovýmto případným důkazem v trestním řízení vypořádají české soudy (zejména pak Ústavní soud, který stále nevyjádřil k této problematice svůj názor), zda zaujmou stejný názor jako soudy civilní a na kolik tedy bude moci být v budoucnu uplatňována.

5.1.3 Kognitivní interview

Kognitivní interview je zvláštní postup při výslechu a představuje určitý mezičlánek mezi shora zmíněnou vyšetřovací hypnózou a standardně vedeným

---

¹⁰⁴ CHROMÝ, Jakub. *Vyšetřovací hypnóza v trestním řízení?* Trestněprávní revue. 2006, č. 7, s. 210

výslechem. Výslech je při tomto postupu veden tak, „aby maximálně podporoval paměťový výkon vyslychané osoby.“¹⁰⁵

Kognitivní interview je vhodné při vyšetřování zejména těch nejzávažnějších trestných činů a taktéž tehdy, kdy je vyslychaná osoba prakticky jediným zdrojem relevantních informací o případu. Typicky se bude jednat například o výslech propuštěných rukojmí, kteří jako jediní byli v kontaktu s únoscem a mohou ho identifikovat.

V současné praxi se užívají dvě verze kognitivního interview, a to základní a rozšířená. Základní kognitivní interview sestává ze čtyř komponent:

1. *prožitkový návrat do původní situace vnímání.* Před zahájením výslechu dostane vyslychaný instrukci, aby se ve svých představách vrátil zpět do kritické situace a vybavil si prostor, okolí, počasí apod., a to včetně svých vlastních prožitků, jako nálady, myšlenky, tělesné pocity.
2. *sdělování všech obsahů, které si vyslychaný vybavuje.* Vyslychaný má sdělit vše, co si pamatuje, a to ty nejmenší detaily, i když mu vzpomínka připadá nedůležitá nebo dokonce směšná. Tento pokyn směřuje svým psychologickým účinkem nejen ke stimulaci asociačních spojů v paměti, ale také povzbuzuje produkci detailů a tlumí přirozené filtrování poznávacích procesů.
3. *vybavování vzpomínek v různém pořadí.* Vyslychaný dostane pokyn, aby svou výpověď započal momenty, které mu nejvýrazněji utkvěly v paměti. Dále pak pokračuje vylíčením událostí podle vlastního uvážení. Při chronologicky řazeném vzpomínání se uplatňuje přirozená tendence vylíčit hlavní děj a tím zůstává řada detailů v paměti zasunuta. Rozpomínání v tomto psychologickém pořadí zvyšuje množství produkováných detailů a současně snižuje riziko pošpinění vzpomínky (tzv. vzpomínkové klamy nebo vyplňování vzpomínkových mezer).
4. *změna perspektivy.* Na závěr dostane vyslychaný instrukci, aby se pokusil vylíčit kritickou událost z úhlu pohledu ostatních zúčastněných osob. Zkouší si tak představit, jak se události mohly jevit podezřelému, oběti, nezúčastněnému očitému svědkovi. Myšlenková, představovaná změna pohledu na věc simuluje paměťový výkon vyslychaného a podporuje

---

¹⁰⁵ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9, s. 420

vybavení detailů, jež má uloženo hluboko v paměti, které by si jinak těžce vybavoval.¹⁰⁶

Již ze stručného představení základní verze je jasné, že na vyslychajícího jsou kladeny značné nároky. Proto by psycholog měl mít při výslechu u sebe zkušeného vyšetřovatele, dokonale obeznámeného s případem, který tak může zaměřit pozornost na vybrané detaily podporující či naopak vyvracející aktuální vyšetřovací verzi. Užití kognitivního interview je proto doporučováno tehdy, kdy jde o získání úplné a na detaily bohaté výpovědi.

Co se týče otázky kvality výpovědi u standardního výslechu, vyšetřovací hypnózy a kognitivního interview, je k tomuto třeba uvést, že „*vyšetřovací hypnóza a kognitivní interview výrazně předčí standardně vedený výslech. Současně se však zjistilo, že mezi hypnózou a kognitivním interview není významný rozdíl. To by znamenalo, že se podařilo vyvinout alternativu k vyšetřovací hypnóze, která není zatížena tolika omezeními (právními, lékařskými, psychologickými, etickými atd.) jako vyšetřovací hypnóza a současně ji svými výsledky uspokojivě nahrazuje.*“¹⁰⁷

5.2 Kriminologická odorologie

5.2.1. Pojem kriminologická odorologie

Odorologie je kriminologický obor zabývající se identifikací osob a věcí podle jejich pachových stop. V současné době se jedná o uznávanou kriminologickou techniku, jejíž výsledky je možné použít jako důkaz v trestním řízení.

Kriminologická odorologie vychází z toho, že každý člověk zanechává pachovou stopu na všech místech, kde byl přítomen, přičemž tato pachová stopa může být po určitý čas po svém vzniku nalezena a identifikována.¹⁰⁸ Tento obor je protkán spoustou odborných kriminologických pojmů a výrazů, proto je potřeba alespoň ty nejzákladnější představit:

---

¹⁰⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9. s. 421-422

¹⁰⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Kriminální psychologie*. Praha: Eurounion, 1998. ISBN 80-85858-70-3., s. 169

¹⁰⁸ STRAUS, Jiří a Martin KLOUBEK. *Kriminologická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. s. 126

- Ke zkoumání a identifikaci pachových stop je používána přístrojová technika nazývaná se kriminalistická olfaktorika, jakož i čichové schopnosti speciálně vycvičeného psa, jenž se nazývá kriminalistická olfaktorika.
- Pachová stopa patří k jednomu z druhů kriminalistických stop, nacházejících se na místě ohledání, jedná se většinou o místo spáchaného trestného činu.
- Pachová konzerva je skleněná nádoba s hermetickým uzávěrem, do které je uzavřen pachový snímač s určitým druhem pachu.
- Pachovým snímačem se rozumí textilie, kterou jsou snímány různé druhy pachů.
- Pachový vzorek osoby je „*pachová konzerva s otiskem individuálního pachu osob*“. ¹⁰⁹ Tyto vzorky jsou odebírány z důvodu možnosti jejich porovnání s pachovými stopami zajištěnými na místě činu.

K tomu, aby mohl být ten obor představen způsobem, jakým si zaslouží, tedy s uvedením všech metod a způsobů, jak dochází k vyhledání pachových stop, jejich sběru a následného vyhodnocení, by bylo třeba samostatné diplomové práce. Představím proto jen stručně tento obor (metodu) a jeho použitelnost v trestním řízení.

Základním zdrojem, na kterém je tato metoda postavena je odorologická stopa, tedy pach. Ke vzniku této stopy postačí, aby se část lidského těla, někdy je dostačující část oblečení daného člověka, dotkla libovolného předmětu, čímž na něj přenesl svůj pot, který je, spolu s dechem, hlavním zdrojem pachu člověka, čímž vytvoří pachovou stopu. Pach člověka se tak vyskytuje na místech, kde se zdržoval, kterých se dotýkal, nebo kterými prošel. ¹¹⁰ Pach zanechávají samozřejmě i věci (nejčastěji střelné zbraně, drogy a jiné), přičemž jejich identifikace je značně jednodušší než u zjišťování pachu člověka.

„*Pachové stopy nejsou lidskými smysly zjišitelné a jejich přítomnost je v podstatě předpokládána.*“¹¹¹ Vzhledem k tomu, že pachové stopy jsou velice

¹⁰⁹ STRAUS, Jiří a Martin KLOUBEK. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. s. 126.

¹¹⁰ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H.Beck, 2004. ISBN 80-7179-878-9, s. 174

¹¹¹ MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H.Beck, 2004. ISBN 80-7179-878-9, s. 175

latentní, je nutné při jejich vyhledávání postupovat opatrně a zaměřit se na místa, kde je velká pravděpodobnost, že se pachatel zdržoval, přičemž současně je třeba mít na paměti, že pachové stopy jsou velice citlivé vůči různým vlivům a je proto třeba postupovat velice opatrně, aby nedošlo k přenesení jiného, cizího pachu, který by mohl pachovou stopu zničit. Vzhledem k těmto skutečnostem, jakož i k tomu, že pachové stopy mají omezenou časovou stálost, přistupuje se k vyhledávání pachových stop na místě činu jako k prvnímu, případně společně s mikrostopami.¹¹² Speciálně vycvičený pes může být na pachovou stopu uveden jednak podle předmětu, který náležel pachateli, nasazením na směr odchodu pachatele do volné krajiny dle zjištěných informací, tak také může pes sám vyhledat trasu odchodu pachatele za použití tzv. revírování. „V současné době nejsou v kriminalistické praxi pátrací psi cvičeni k označování osob z pachové stopy, po které bylo vedeno „pátrání po horké stopě“ či identifikace z předmětu nalezeného na trase pátrání, nebo k individuální pachové identifikace doličného předmětu s předmětem náležejícím do majetku prověřované osoby. Tyto úkony byly zcela nahrazeny metodou kriminalistické olfaktoriky založené na principu pachových konzerv.“¹¹³

Pachové stopy se zajišťují spolu s jejich nosiči, což může být např. oděv, zbraň nebo jiné věci. Drobné objekty, jakými jsou například vlasy nebo textilní vlákna zajišťují do vhodných sterilních obalů. Základním pravidlem je, že jak manipulační pomůcky, tak také obaly, kterými jsou např. plastové sáčky nebo skleněné nádoby, musejí být dokonale čisté, aby bylo zabráněno jejich znehodnocení. Složitější postup je však při zajišťování směsi vzduchu, které jsou v dnešní době nejčastěji zajišťovány speciálními snímači, který je tvořen sterilní bavlněnou tkaninou. Tato tkanina se přiloží na místo, kde je předpokládán výskyt pachové stopy a následně se překryje hliníkovou fólií, aby bylo zabráněno jejímu úniku. Takovýto snímač se uzavře do sterilní nádoby, která se nazývá pachová konzerva. Při zjišťování shody pachu zachyceného v pachové konzervě z místa činu a pachu odebraného např. podezřelému se využívá speciálně cvičený pes, kterému se dá přičichnout k jedné konzervě a on hledá shodu s jinými konzervami s pachy, jež jsou v místnosti rozmístěny. Česká republika je jedinou zemí v Evropě, kde si psovod sám staví tuto tzv. řadu pachových konzerv, kterou

¹¹² MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H.Beck, 2004. ISBN 80-7179-878-9, s. 175

¹¹³ STRAUS, Jiří a Martin KLOUBEK. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. s. 32

má poté zpracovat jeho pes, což velice ubírá na hodnověrnosti pachové identifikace.

Pachové stopy je možné zkoumat analytickými laboratorními metodami, avšak takovéto zkoumání je velice složité a spojeno se značnými obtížemi. Výsledky analýz jsou často nepřesné, zkreslené a dosud nebyla nalezena metoda, která by nahradila čich speciálně vycvičeného psa.

5.2.2. Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení

Přístup soudů k problematice pachových stop se za posledních několik let značně změnil, a to v tom smyslu, že do devadesátých let minulého století převažoval v soudní praxi spíše kritický přístup považující pachovou stopu jen za operativně pátrací prostředek k objasnění trestné činnosti a nikoli za důkaz podle trestního řádu.¹¹⁴ Od poloviny devadesátých let se však tento přístup změnil, a to i přes to, že dokazování pachovou zkouškou není v trestním řádě zakotveno. V tomto ohledu se zdá být i pro právní nauku stále sporné, zda jsou výsledky pachového porovnání přípustné jako důkaz.¹¹⁵ Praxe však v dnešní době jasně hovoří o tom, že jde o důkaz použitelný v trestním řízení, avšak pouze jako důkaz nepřímý, podpůrný, na jehož základě lze dospět k závěru, že se určitá osoba na určitém místě nacházela, nebo že se s daným předmětem dostala do kontaktu,¹¹⁶ nikoliv však, že trestný čin spáchala. Setkáváme se však s rozhodnutími soudů, které výsledky pachových stop vůbec jako důkaz nepřipouští, anebo naopak je považují za důkaz postačující k usvědčení obviněného.

V souvislosti se shora zmíněným se proto na našem území vyskytuje několik přístupů k posuzování pachových stop:

- a) pachová stopa je operativně pátrací pomůckou, jež slouží k objasnění trestné činnosti, která může být indicií pro další zaměření práce operativních orgánů a vyšetřovatelů,
- b) pachová stopa je důkazem, který sám o sobě může přispět k usvědčení obžalovaného, a to i když neexistují žádné jiné důkazy o jeho vině,

¹¹⁴ MAZÁK, Josef. *Důkaz pachovou zkouškou v trestním řízení*. Trestněprávní revue. 2009, č. 3, s. 70

¹¹⁵ MUSIL, Jan, Pavel ŠÁMAL a Vladimír KRATOCHVÍL. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 2. přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-678-6. s. 471

¹¹⁶ k tomu např. Nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15

- c) pachová stopa je podpůrným důkazem, který může přispět k usvědčení obžalovaného, pokud existují jiné přímé důkazy, které jeho vinu dokazují, nebo i když existují jiné nepřímé důkazy o jeho vině.¹¹⁷

Jak již bylo řečeno, „v současnosti převažuje v soudní praxi názor, že pachová stopa obžalovaného nalezená na místě činu je podpůrným důkazem, který může přispět k usvědčení obžalovaného, pokud existují jiné přímé důkazy, které jeho vinu dokazují, event. když existují jiné nepřímé důkazy o jeho vině.“¹¹⁸ Tento názor se opírá o §89 odst. 2 trestního řádu, a tedy zkráceně o to, že za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci. Ze zmíněného ustanovení plyne, že má-li úkon obecné náležitosti úkonu podle trestního řádu, lze jej jako důkaz použít bez ohledu na to, že v trestním řádu není upraven pro takovýto úkon postup. Přesto se však kladou značné požadavky na procesní stránku věci, a tedy na to, že vše má být řádně zajištěno a dokumentováno tak, aby zde nemohly vzniknout pochyby o provedení takového důkazu a jeho jednotlivých fází řádným procesním způsobem. Důkaz musí mít vztah k objasňované věci a musí být způsobilý prokázat či vyvrátit dokazovanou skutečnost.

Ústavní soud již několikrát zdůraznil, že nejen údaje o vyhledání a sejmutí pachových stop mají být součástí protokolu o ohledání místa činu, případně o ohledání věci, ale také o odebrání srovnávací pachové stopy od podezřelé osoby, případně obviněného, má být sepsán protokol se všemi jeho obsahovými náležitostmi, jako o každém jiném úkonu trestního řízení, aby takový úkon byl ověřitelný.¹¹⁹ Ústavní soud vyslovil také svůj názor k provádění vlastní pachové zkoušky, což je úkonem před soudem neopakovatelným a v některých případech také neodkladným dle § 160 odst. 4 trestního řádu. V případě, že vyšetřovateli v době provádění pachové zkoušky (a odběru srovnávací pachové stopy) zatím není známa osoba, která může být obviněna, a tyto úkony mají směřovat právě k tomu, aby došlo ke zjištění osoby případného obviněného, a to s takovou mírou pravděpodobnosti potřebnou pro zahájení trestního stíhání ve smyslu ustanovení § 160 odst. 1 trestního řádu, lze tyto úkony provést před zahájením trestního

---

¹¹⁷ VANTUCH, Pavel. *Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení*. Trestněprávní revue. 2008, č. 4, s. 106

¹¹⁸ VANTUCH, Pavel. *Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení*. Trestněprávní revue. 2008, č. 4, s. 106

¹¹⁹ srov. sp. zn. III. ÚS 623/2000 ze dne 27. 5. 2003, IV. ÚS 10/2002 ze dne 9. 6. 2003, II. ÚS 2168/2007 ze dne 30. 4. 2008

stíhání jako neodkladné.¹²⁰ V opačném případě je však třeba nejprve zahájit trestní stíhání, doručit usnesení o zahájení trestního stíhání obviněnému, a teprve poté provádět uvedené úkony.¹²¹

Aby mohly být výsledky pachové zkoušky použity před soudem, „je třeba také o provedení vlastní pachové zkoušky vyhotovit protokol, jehož přílohou bude grafická dokumentace výsledků jednotlivých srovnání a fotografická či lépe videodokumentace. V případě důkazně relevantního výsledku úkonu by mělo být zpracováno odborné vyjádření z oboru kriminalistické odorologie, které pak bude spolu s protokolem v hlavním líčení přečteno jako listinný důkaz.“¹²² Důkaz pachovou zkouškou může být verifikován nezávislými opakováními, jakož i za pomoci jiných důkazních prostředků, kterými mohou být svědecké výpovědi, konkrétně pak svědecký výslech technika, který zajišťoval otisk pachové stopy, prováděl odběr srovnávací pachové stopy, případně osoby, která prováděla vlastní pachovou zkoušku.¹²³

U důkaz pachovou zkouškou řada autorů hovoří o dosti velké spolehlivosti i reálné možnosti spolehlivého vyhledání, zajištění i procesního provedení tohoto důkazu, za předpokladu, že je důkaz zajištěn a proveden procesně bezvadným způsobem tak, že jsou eliminovány možnosti zkreslení.¹²⁴ Ve vztahu k věrohodnosti kriminalistické odorologie jako důkazního prostředku, jsou někteří autoři dokonce toho názoru, že je možné hovořit o větší věrohodnosti, než je tomu například u výpovědi svědka, a to z důvodu, že správně vycvičený a s právně vedený pes reaguje výhradně a přímo na aktuální pachový podnět a na rozdíl od člověka není zatížen jakýmkoliv osobnostními nebo motivačními okolnostmi, a to ať už strachem, pomstychtivostí nebo jinými emocemi, které mohou mít vliv na jeho výpověď, kdy velkou roli zde sehrává také čas, resp. doba, která je mezi okolnostmi, o které má svědek podat výpověď a samotným podáním výpovědi.¹²⁵

---

¹²⁰ náleží Ústavního soudu ČR ze dne 4. 3. 1998, sp. zn. I. ÚS 394/97

¹²¹ VANTUCH, Pavel. *Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení*. Trestněprávní revue. 2008, č. 4, s. 106

¹²² VANTUCH, Pavel. *Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení*. Trestněprávní revue. 2008, č. 4, s. 106

¹²³ MAZÁK, Josef. *Důkaz pachovou zkouškou v trestním řízení*. Trestněprávní revue. 2009, č. 3, s. 70

¹²⁴ MAZÁK, Josef. *Důkaz pachovou zkouškou v trestním řízení*. Trestněprávní revue. 2009, č. 3, s. 70

¹²⁵ STRAUS, Jiří a Martin KLOUBEK. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-238-7. s. 7

Tyto názory jsou však kritizovány jak řadou odborníků v tomto oboru, tak také kriminalisty.

Výzkumem České zemědělské univerzity v Praze z roku 2015, jež byl zaměřen na ověření a zdokonalení metody pachové identifikace, bylo naopak zjištěno, že metoda pachové identifikace vykazuje takovou chybnost, že to vylučuje její použití coby důkazu v soudním řízení. K tomu, že jsou neprůkazné a snadno zmanipulovatelné se přiklání řada evropských zemí, kdy příkladem může být Nizozemsko, které užívání pachových stop jako důkazu zcela zakázalo již od roku 2001. Dosud však důkaz pachovou zkouškou, byť zůstává důkazem nepřímým, může být u nás stěžejním důkazem o tom, že skutek spáchal obviněný. Ačkoliv výsledky získané pachovou zkouškou není v současné době možné zcela věrohodně ověřit jinými technickými prostředky a jejich hodnověrnost je čím dál více popírána, dostává se jim v trestním řízení, ze všech v této práci zmíněných specifických prostředků dokazování, největší pozornosti.

5.3 Fyziodetekční vyšetření

Lidský organismus reaguje na podněty přicházející zvenčí specifickými reakcemi, které se projevují fyziologickými změnami. Tyto změny se projevují zvýšenou aktivitou tzv. ergotropního systému, kdy jde zejména o zrychlení dechu, zrychlení tepové frekvence, zvýšení arteriálního krevního tlaku, rozšíření zorniček, zblednutí (zčervenání) obličeje, zvýšení sekrece potu apod. Tímto způsobem reaguje organismus na jakékoli ohrožení, kterým může být jakýkoli negativní vnější podnět jako například otázka, kterou se cítí člověk ohrožen a reaguje na ni tak, že odpovídá lživě, nebo může jít například o strach z odhalení nepravdivé odpovědi. „*Strach jako psychický jev vyvolává ve svém důsledku u vyšetřované osoby specifické změny v určitých fyziologických funkcích. Tyto změny, ke kterým dochází na periférii organismu (povrchu těla), je možno snímat a registrovat vhodnou technikou.*“¹²⁶ Úkon, kterým jsou jednak sledovány a zaznamenávány fyziologické hodnoty a jejich změny na periférii organismu

---

¹²⁶ Kohout, J.: *Fyziodetekční vyšetření v procesu objasňování trestné činnosti*. In: *Kriminalistika* č. 3/2008, s. 4-5

(polygrafické testování) a současně také snímán hlas a svalové chvění v něm (hlasová analýza), se souhrnně nazývá fyziodetekční vyšetření.¹²⁷

To, že se se při vypjatých situacích nebo stresu mění fyziologické procesy v těle je člověku známo již po staletí. Typickým příkladem může být popis ceremonie ze staré Číny, kde je popisován ceremoniel odhalení vraha:

*"Z vraždy náčelníka bylo podezříváno pět vesničanů. Před shromážděním celé vesnice pronesl kouzelník řeč, ve které mj. odsoudil vraha. Nasypal na pět misek suchou rýži a řekl, že nevinné osoby ji budou moci sníst bez obtíží, ale viník nepolkne ani pár zrněk, protože s takovým nechtějí ani rostliny mít nic společného. Začaroval rýži a po rituálním tanci podal misky s rýží podezřelým. Čtyři z podezřelých začali zvolna jíst, pátý zbledl, stěží se držel na nohou, zoufale pohyboval čelistmi ve snaze spolknout alespoň několik zrněk rýže. Pro všechny přítomné byla jeho vina naprosto jasná. Při odvádění z prostranství se k činu doznal."*¹²⁸

Ačkoliv se takovýto příběh působí jako až moc jednoduchý, nepostrádá racionální jádro, jelikož víme, že emoční aktivita mající původ ve výrazné úzkosti a strachu snižuje, mimo jiné, i činnost slinných žláz, a proto je velice obtížné ve stresu spolknout suchou rýži. Na tomto principu byla v historii postavena řada „zkoušek pravdomluvnosti“, jakož i na dalších jako je například sledování tepu nebo pocení podezřelé osoby. Je třeba však takovéto zkoušky odlišovat od ordálů zmíněných na začátku této práce, jelikož hlavním rozdílem je zde racionální podklad bez ohledu na to, zda je daná ceremonie opírána o vyšší moc či nikoliv.

Počátek dnešní fyziodetekce je možné v určitých mezích připsat psychologům Wertheimerovi a Kleinovi, kteří v roce 1906 vyslovili kontroverzní otázku, zda lze podezřelému jedinci prokázat přítomnost vědomostí, které může mít pouze pachatel, a to, pokud možno nezávisle na jeho ochotě vypovídat ke spíchanému činu?¹²⁹ Což rozpoutalo velkou diskuzi a snahu zjistit, zda toto lze, či ne. Za vynálezce detektoru lži je však považován až americký policejní důstojník J. A. Larson, který v roce 1921 využil upravené přístroje používané v lékařské

---

¹²⁷ MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4580-0, s. 54

¹²⁸ KOHOUT, Josef, VRANÁ, Jana. *Detektor lži – fyziodetekční vyšetření*. Bulletin advokacie. 1995, č. 5, s. 33

¹²⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9, s. 414

praxi a sestrojil první jednoduché zařízení, které s úspěchem použil při vyšetřování osob podezřelých z podvodů. Tento přístroj zdokonalil v roce 1926 L. Keeler a nazval ho "polygraf". „Vzhledem k dobrým výsledkům, které byly vykazovány při použití tohoto přístroje, bylo jeho používání zavedeno v krátké době do výslechové praxe americké policie.“¹³⁰ Na našem území se tomuto přístroji dostalo pozornosti až v roce 1969, kdy „schválila vědecká rada Ústavu kriminalistiky Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze a zástupci tehdejšího Kriminalistického ústavu Federální kriminální ústředny projekt základního výzkumu možností využití polygrafu v kriminalistice.“¹³¹ Po více jak 12 letech výzkumu bylo zřízeno pracoviště fyziodetekce v Kriminalistickém ústavu. Prvotně se fyziodetekční vyšetření provádělo experimentálně v laboratorních podmínkách, avšak později se začal stále více uplatňovat v reálných případech.

5.3.1. Fyziodetekční vyšetření v kriminalistické praxi

Fyziodetekční vyšetření, jakož i přístroj jako takový, prošli řadou obměn, kdy se zkoumaly všechny možné způsoby, jakými je možné sledovat fyziologické změny na těle v souvislosti s odhalováním kriminální činnosti. V této souvislosti se pro přístroj převzal pojem „polygraf“ a zkoumání se ustálilo snímání a registrování těchto základních fyziologických reakcí:

- a) dechové frekvence, zde se hodnotí nejen frekvence dýchání, ale i tvar křivky a vztahy mezi její vdechovou a výdechovou fází. Rytmus dýchání je sice možno vědomě ovlivňovat, ale jemné rozdíly poměrů mezi jednotlivými fázemi lze ovlivnit jen velmi obtížně,
- b) psychogalvanického reflexu, jehož princip spočívá v tom, že při emočním napětí dochází ke změnám v elektrické vodivosti lidské kůže, tedy ke změnám jejího elektrického odporu,
- c) změn krevního tlaku a tepové frekvence, kdy se snímají a registrují tepové vlny, tj. hodnoty systolického a diastolického tlaku a frekvence tepu.
- d) elektroencefalografie, jejíž podstat spočívá ve sledování elektrické aktivity mozku, zejména alfa a beta mozkových vln, neboť emoce mají přímý vztah i k elektrické aktivitě mozku

---

¹³⁰ Kohout, J.: *Fyziodetekční vyšetření v procesu objasňování trestné činnosti*. In: *Kriminalistika* č. 3/2008, s. 6

¹³¹ Kohout, J.: *Fyziodetekční vyšetření v procesu objasňování trestné činnosti*. In: *Kriminalistika* č. 3/2008, s. 7

e) stresu v hlase vyšetřované osoby.¹³²

Vyšetřované osobě jsou tak v laboratorních podmínkách prezentovány určité podněty a zaznamenávají se její shora zmíněné fyziologické reakce. Pro úvod je třeba říci, že polygraf se tak stává fyziodetektoem až v kombinaci s jeho psychologickou součástí, kterou tvoří sada otázek podle přesně stanovených pravidel,¹³³ k čemuž se dostanu až později, jelikož pro úplnost je třeba podat obecný přehled o celém průběhu takového vyšetření. Fyziodetekčního vyšetření tak můžeme rozdělit do čtyř etap:

1. konzultace a příprava,
2. vlastní provedení,
3. vyhodnocení výsledků,
4. formulování závěrů.¹³⁴

V první řadě je třeba se rozhodnout, kdy, ve kterém okamžiku bude fyziodetekční provedeno. Praxe jednoznačně ukazuje, že efektivní využití tohoto vyšetření, a hlavně jeho výsledků je možno očekávat pouze v počátečních fázích objasňování, nejlépe je-li použito jako jeden z prvních úkonů po předběžném vyslechnutí podezřelé osoby, kdy je velmi pravděpodobné, že žádné z informací nemohla získat odjinud. Je potřeba, aby se osoba, která bude vyšetření provádět, důkladně a podrobně seznámila se všemi okolnostmi případu. První fází je tedy konzultace případu s kriminalistou, který na případu přímo pracuje a může tak poskytnout veškeré informace k případu. Cílem této konzultace je najít skutečnosti a fakta, která mohou být známa pouze osobě, která se na trestném činu bezprostředně podílela nebo jej pozorovala.¹³⁵

Fáze přípravy zahrnuje sestavení otázek, které budou osobě podstupující vyšetření pokládány, a které mohou spustit požadovanou fyziologickou reakci pro zachycení přístrojem. Tyto otázky se vztahují ke konkrétnímu případu a opírají se o výše uvedené skutečnosti, které mohou být známy jen osobě, která je s trestným činem seznámena a jsou formulovány tak, aby na ně mohla osoba odpovídat jen

---

¹³² MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4580-0, s. 55-56

¹³³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9, s. 415

¹³⁴ Kohout, J.: *Fyziodetekční vyšetření v procesu objasňování trestné činnosti*. In: *Kriminalistika* č. 3/2008, s. 12

¹³⁵ Kohout, J.: *Fyziodetekční vyšetření v procesu objasňování trestné činnosti*. In: *Kriminalistika* č. 3/2008, s. 13

„ano“ nebo „ne“. „Je nezbytné, aby formulace otázek byla maximálně jednoznačná a emočně neutrální.“¹³⁶ Vhodně zvolenými otázkami a jejich pořadím tam může být zjištěno, zda osoba záměrně odpovídá nepravdivě, nebo zda nějaké podrobnosti zatajila.

V souvislosti se skutečností, že je v České republice fyziodetekční vyšetření postaveno na principu dobrovolnosti, je v úvodu mimo vysvětlení fungování přístroje nutné dotázat se osoby, zda stále trvá na svém písemném souhlasu podstoupit toho vyšetření. Odmítnutí nemá a nemůže mít pro podezřelou osobu žádné negativní důsledky, přičemž platí zásada, že vyšetřovaná osoba může kdykoliv vyšetření přerušit či ukončit a nemusí uvádět důvody, proč se tak rozhodla.¹³⁷ V této úvodní části je dále osoba dotazována na to, jak se momentálně cítí, zda nemá aktuálně jakékoliv zdravotní potíže, jestli bere nějaké léky a případně v jakých intervalech, nebo zda není pod vlivem nějaké návykové látky. Tyto informace jsou důležité zejména proto, aby bylo možno posoudit případnou možnost těchto negativních vlivů, přičemž všechny tyto informace je třeba brát v úvahu při sledování vyšetřované osoby, jejího chování v průběhu vyšetření a poté při hodnocení získaného grafického záznamu snímaných fyziologických reakcí.¹³⁸

Po těchto úvodních otázkách je osoba požádána, aby znovu uvedla vše, co je jí o případu známo, a to včetně všech podrobností. Poté se osoba vyšetření podstupující podepíše na začátek grafického záznamu s udáním data a času zahájení úkonu, přiloží se jí snímače na tělo a současně je jí vysvětlena jejich funkce. Na hrudník osoby jsou přes běžný oděv přiloženy hadicové snímače pneumografu, které snímají hloubku a frekvenci dýchání v úrovni horní části hrudníku a v oblasti bránice, na dva nesousední prsty ruky jsou přiloženy a připevněny snímače kožního odporu a na palec druhé ruky snímač změn krevního tlaku a tepové frekvence. Následuje pokládání předem připravených otázek, přičemž vlastní vyšetření obvykle nepřesahuje 150 až 180 minut. Při skončení

---

¹³⁶ Kohout, J.: *Fyziodetekční vyšetření v procesu objasňování trestné činnosti*. In: *Kriminalistika* č. 3/2008, s. 13

¹³⁷ MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4580-0, s. 55

¹³⁸ Kohout, J.: *Fyziodetekční vyšetření v procesu objasňování trestné činnosti*. In: *Kriminalistika* č. 3/2008, s. 24

vyšetření je osoba požádána, aby opět podepsala pořízený grafický záznam, tentokrát s uvedením data a času jeho ukončení.¹³⁹

Po provedení fyziodefekčního vyšetření následuje hodnocení získaných šesti grafických záznamů, a to ve vzájemných souvislostech a vztazích. Finální fází celého fyziodefekčního vyšetření je interpretace jeho výsledků. Ve "Zprávě o přípravě, provedení a vyhodnocení fyziodefekčního vyšetření" jsou obsaženy informace zjištěné vyhodnocením záznamů polygrafu a hlasového analyzátoru a je konstatováno, jak osoba na konkrétní otázky odpovídala a jaké změny fyziologických hodnot byly při tom u ní a zaznamenány.¹⁴⁰ V této finální zprávě ovšem není uvedeno, zda osoba daný trestný čin spáchala či nikoliv. Je zde pouze uvedeno, jaká otázka byla pro osobu kritická, a na kterou odpověděla nepravdivě. Konstatování jakýchkoliv závěrů o vinně není v možnostech této metody. Ačkoliv se pro laika zdá, že takovéto výsledky jsou ve své podstatě k ničemu, zkušený kriminalista z těchto údajů dokáže vyvodit mnohdy velmi cenné závěry pro další směr objasňování trestné činnosti. Výsledkem tak může být např. zúžení okruhu osob, určení míst pro pátrání po věcech či osobách, upřesnění operativně pátracích vyšetřovacích verzí a v některých případech i přiznání pachatele.

5.3.2. Fyziodefekční vyšetření jako důkaz v trestním řízení

Stejně, jako tomu je u shora zmíněných specifických důkazních prostředků, ani fyziodefekční vyšetření nemá v trestním řádu podklad. Možnost jeho využití v trestním řízení je proto taktéž často odvozována z § 89 odst. 2 trestního řádu, jehož extenzivním výkladem by tedy nemělo být možno vyloučit jako jeden z možných důkazů ani výsledek fyziodefekčního vyšetření. Není tomu však úplně tak.

Proti používání metod fyziodefekce se objevuje řada námitek. Jednou z těchto námitek je jeho údajná nespolehlivost. K této námitce je možno uvést názor jednoho z uznávaných odborníků v oblasti fyziodefekčních metod, že "žádný důkazní zdroj, žádný důkazní prostředek není nadán a priori zárukou stoprocentní spolehlivosti. Také takové tradiční důkazy, jako je například písmoznalecká expertiza nebo výpovědi svědků, mohou být ovlivněny omyly,

---

¹³⁹ Kohout, J.: *Fyziodefekční vyšetření v procesu objasňování trestné činnosti*. In: *Kriminalistika* č. 3/2008, s. 25

¹⁴⁰ Kohout, J.: *Fyziodefekční vyšetření v procesu objasňování trestné činnosti*. In: *Kriminalistika* č. 3/2008, s. 25

a přesto nikdo nepochybuje o jejich přípustnosti a užitečnosti pro trestní řízení".¹⁴¹ Dalším příkladem námitky směřující proti fyziodetekčnímu vyšetření může být možné porušování práva osoby svobodně se rozhodnout o tom, které skutečnosti uvede a které zamlčí. Zde se bude jednat zejména o osobu podezřelou nebo obviněnou z trestného činu, která má zákonem zaručené právo nevypovídat nebo odmítnout vypovídat. V tomto případě je třeba připomenout, že k fyziodetekčnímu vyšetření se přistupuje pouze s výslovným souhlasem osoby, která má toto vyšetření podstoupit, přičemž současně má tato osoba právo kdykoliv vzít předem daný souhlas zpět a požádat o ukončení vyšetření v případě, že se bude cítit kladenými otázkami ohrožena.¹⁴² Odmítnutí fyziodetekčního vyšetření, a to v jakémkoliv stádiu, tedy i v průběhu již probíhajícího vyšetření nemůže být osobě na újmu. Současně je při samotném vyšetření vyžadována aktivní spolupráce vyšetřované osoby s pracovníkem určeným pro provedení tohoto vyšetření. Vzhledem k těmto podmínkám proto nemůže, dle mého názoru, tato námitka obstát.

*„Dosti často se objevují argumenty, že výsledky fyziodetekčního vyšetření nelze použít jako důkaz v trestním řízení, neboť existují osvědčené způsoby a metody jeho oklamání.“*¹⁴³ Jistě každý viděl nějaký film, kde se hereckým postavám podařilo oklamat detektor lži „osvědčenými metodami“, jakými je například napínáček v botě, na který osoba vždy při každé odpovědi šlápne, aby vyvolala bolest a tím „ošálila“ přístroj. Podobné metody mohou údajně pouze vznést určitý zmatek do výsledků, ale zkušený kriminalista jejich podstatu odhalí, a to zpravidla již při vyšetření, protože se vyšetřovaný zpravidla chová podezřele. Ani jedna z metod zkoumaných při zkouškách spolehlivosti fyziodetekčního vyšetření však neměla úspěch. Proto ani tato námitka nemá stabilní podklad.

Ačkoliv je fyziodetekční vyšetření známo a užíváno dlouhou řadu let a jeho dosti velká spolehlivost byla nesčetněkrát dokázána jak u nás, tak v ostatních zemích (zejména pak v USA), nesetkává se v našem trestním řízení s velkým uznáním, a to v případě jeho užití jako důkaz před soudem.

---

¹⁴¹ KOHOUT, Josef, VRANÁ, Jana. *Detektor lži – fyziodetekční vyšetření*. Bulletin advokacie. 1995, č. 5, s. 33

¹⁴² KOHOUT, Josef, VRANÁ, Jana. *Detektor lži – fyziodetekční vyšetření*. Bulletin advokacie. 1995, č. 5, s. 33

¹⁴³ KOHOUT, Josef. *K některým aspektům metody fyziodetekčního vyšetření*, Kriminalistika. 2009, č. 3, s. 6.

Z rozhodnutí Ústavního soudu týkající se užití fyziodetekčního vyšetření plyne spíše jeho snaha nezabývat se touto problematikou. Ústavní soud k tomuto tématu opakovaně uvádí, že jeho úkolem je ochrana ústavnosti a že není další instancí v systému obecného soudnictví. Jelikož není obecným soudům nadřízen a není vůbec orgánem činným v trestním řízení, nemůže tyto orgány nahrazovat a nepřísluší mu tudíž přehodnocovat jimi prováděné dokazování, pokud nedojde k porušení ústavně zaručených základních práv nebo svobod stěžovatele. Je proto zásadně mylné očekávat přehodnocování výsledků dokazování, jež provedl soud nalézací.¹⁴⁴

Příkladem může být například náleží Ústavního soudu ze dne 21. 5. 1996, sp. zn. I. ÚS 32/95, ve kterém Ústavní soud vyslovil, že „*obecný soud musí sám rozhodnout o tom, jakými důkazními prostředky bude objasňovat okolnosti, které jsou důležité pro náležitě zjištění skutečného stavu věci a pro správné posouzení viny či nevinu obžalovaného*“ a současně, že „*není věcí Ústavního soudu, aby toto hodnocení přehodnocoval.*“ V tomto případě se stěžovatel podáním ústavní stížnosti mj. domáhal, aby v řízení byly provedeny některé další důkazy, mezi nimi záznam o jeho vyšetření na detektoru lži, přičemž uvedl, že i když si je vědom problematiky tohoto tzv. důkazu, domnívá se, že toto vyšetření mohlo svědčit v jeho prospěch a jeho výsledek by měl být hodnocen v souvislosti s dalšími důkazy. Ústavní soud stížnost zamítl a k námitce stěžovatele o nezařazení záznamu o fyziodetekčním vyšetření mezi důkazy poznamenal: „*Podle ustálené judikatury Nejvyššího soudu České republiky výsledky vyšetření na detektoru lži nemůže soud použít jako důkaz při rozhodování v trestní věci; v tomto řízení lze použít jen ty poznatky, které obviněný poskytl v souladu s ustanovením § 91 a násl. trestního řádu, což v případě vyšetření na tzv. detektoru lži splněno není. Z hlediska ochrany lidských práv a svobod stěžovatele Ústavní soud tento zaužívaný právní názor nehodnotil.*“¹⁴⁵

Výše uvedený náleží Ústavního soudu ve své podstatě odkazuje na Usnesení Nejvyššího soudu ČR z 25. 3. 1992, sp. zn. 6 To 12/92, které je v této problematice zásadní. V projednávané věci Krajský soud požadoval opatřit výsledky vyšetření obžalovaného na polygrafu, kterému byl podroben, a připojit je ke spisu. Za tímto účelem vrátil spis krajskému prokurátorovi, který proti

¹⁴⁴ Náleží Ústavního soudu ČR ze dne 14. 5. 2009, sp. zn. II.ÚS 568/09

¹⁴⁵ Náleží Ústavního soudu ČR ze dne 21. 5. 1996, sp. zn. I. ÚS 32/95

usnesení o vrácení podal stížnost. Nejvyšší soud ale požadavek krajského soudu na připojení výsledků vyšetření obžalovaného na polygrafu neshledal důvodným a odůvodnil to následovně: „Výsledky vyšetření na tzv. detektoru lži nelze použít v trestním řízení jako důkaz. Soud prvního stupně sice poukazuje na ustanovení § 89 odst. 2 tr. ř., podle něhož za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci. Toto ustanovení však neplatí bez výhrad, nehledě k tomu, že směřuje pojem důkaz a důkazní prostředek. Trestní řád totiž v některých dalších ustanoveních, jež jsou ve vztahu k citovanému ustanovení ustanoveními speciálními, stanoví, že některé úkony nelze jako důkaz použít, resp. pro zjištění některých skutečností připouští jen určité důkazní prostředky a tuto proceduru přesně vymezuje. Podstatou vyšetření na tzv. detektoru lži je výsledek obviněného ke skutečnostem, které se více či méně týkají trestného činu. V trestním řízení lze však použít jen ty poznatky, které obviněný poskytl v souladu s ustanovením § 91 a násl. tr. řádu, což v případě vyšetření na tzv. detektoru lži splněno není. Procesním důsledkem závěru, že výsledek vyšetření na tzv. detektoru lži nelze považovat za důkaz podle trestního řádu, je okolnost, že k takovému výsledku vyšetření nemůže soud přihlížet při svém rozhodování.“¹⁴⁶

Ačkoliv je názor soudů na užití fyziodefekčního vyšetření jako důkazu v trestním řízení zcela jasný a zjevně nelze v současné době předpokládat radikální změnu v jejich postoji k této problematice, je zde určitá šance, že v budoucnu bude moci polygraf sloužit jako spolehlivý nástroj k zjištění pravdy, a využít tak jeho výsledků v trestním řízení. Oporou pro toto tvrzení může být skutečnost, že využití fyziodefekčního vyšetření je již zakotveno v zákoně, a to konkrétně v zákoně č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů v ust. § 92 odst. 3 písm. f, který stanovuje povinnost příslušníka bezpečnostních sborů podrobit se na výzvu služebního funkcionáře testům fyzické způsobilosti k výkonu služby a vyžaduje-li to důležitý zájem služby, též vyšetření na polygrafu. Možnost provést fyziodefekční vyšetření zmiňuje dále také zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti v ust. § 14 odst. 7, a to v souvislosti s posuzováním bezpečnostní spolehlivosti, kdy zpravodajská služba může u svých příslušníků, zaměstnanců a uchazečů o zaměstnání nebo o přijetí do služebního poměru

---

¹⁴⁶ rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 3. 1992, sp. zn. 6 To 12/92

provést fyziodefekční vyšetření, pokud zjištěné skutečnosti vyvolávají pochybnosti o schopnosti fyzické osoby utajovat informace.

S ohledem na výše zmíněné lze proto shrnout, že závěry získané z fyziodefekčního vyšetření nemají v dnešní době váhu důkazu a nelze je využít jako důkazní prostředek při soudním projednávání věci. Výsledky polygrafického vyšetření proto mohou prozatím sloužit pouze jako prostředek vedoucí k zaměření a výběru důkazních prostředků, které mohou takto získané informace potvrdit nebo vyvrátit.

6. Psychotronika v kriminalistické praxi

Psychotroniku je možné zařadit do specifických důkazních prostředků spolu s hypnózou, odorologií a fyziodetekčním vyšetřením, ale v souvislosti se skutečností, že psychotronika je velice specifický obor, jehož jednotlivé instituty dosud nebylo možno zcela objasnit, a potvrdit tak jejich skutečnou existenci a je současně pro většinu lidí zcela iracionálním, stojí proto zcela mimo všechny důkazní prostředky dosud představené. Společné mají to, že ani tyto důkazní prostředky není možné použít jako důkaz v trestním řízení. Mohou sloužit pouze jako jistá nápověda, na jejímž základě bude možné získat jiné, před soudem použitelné důkazy, nebo objasnit skutečnosti důležité pro trestní řízení.

Psychotronika neboli parapsychologie je obor, který se zabývá především otázkami mimosmyslového vnímání a telekineze, jež zkoumá vztahy mezi vědomím, energií a hmotou a tedy to, co je v těchto vztazích tajemné, sporné a běžným způsobem nevysvětlitelné. Jako psychotronici se označují lidé, zabývající se telegnozí, telepatií a telekinezou, ale také různí léčitelé, věštcí, senzibilové apod.¹⁴⁷

Pro psychotronické projevy je charakteristické:

- že jsou projevem předpokládaných, údajných, zcela mimořádných schopností některých jedinců, které však psychologie, neurofyzologie, psychiatrie a další obory neznají a nenalézají pro ně anatomické či fyziologické koreláty v lidském organismu,
- že je jejich fungování založeno na hypotetických teoriích, které nelze současnými metodami zkoumání potvrdit ale hlavně ani vyvrátit.¹⁴⁸

Metody, které jsou využívány psychotroniky v řešení policejních případů, jsou téměř nevyčerpatelné. Nejznámější jsou:

- dotazování se kyvadla nebo virgule, kdy virgule nebo kyvadlo reaguje v rukou pokusné osoby na otázky, přičemž poskytuje pouze odpovědi ano, ne a nevím.

---

¹⁴⁷ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9, s. 425

¹⁴⁸ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9. s. 425-426

- automatická kresba, která přináší grafické informace na mapách, o pohybu osob nebo dokonce o jejich zdravotním a psychickém stavu. Interpretace kreseb závisí na zkušenosti osoby a není považována za zcela objektivní. Podobnou metodou je automatické písmo.
- vize – v mysli osob se objevují osoby, předměty, místa nebo i celé průběhy událostí, které pak dotyčná osoba předává a verbálně vysvětluje.
- hlasy: osoba vnímá hlas či hlasy, sdělující potřebné informace na přání či spontánně.
- svalové, chuťové, čichové reakce, pocity tepla či chladu, emocionální či blíže neurčené reakce na vyřešené nebo myšlené otázky.
- využití změněných stavů vědomí: v hypnóze, transu, silném emocionálním vypětí, ve snu apod. pokusná osoba nebo jimi ovlivněná osoba vypovídá o průběhu událostí nebo stavu osob.
- výklad karet, aj. věštebných technik: výklad je maximálně subjektivně zkeslen zkušenostmi a jinými informacemi.
- a mnohé další, v kombinaci s návštěvou míst, kde k události došlo, s použitím předmětu od zúčastněné osoby nebo která byla ve vztahu k danému ději atd.¹⁴⁹

Psychotronici často nabízejí své služby kriminalistům ve snaze pomoci objasnit trestný čin a případně nalézt unesené oběti, ukradené předměty nebo pachatele trestného činu samotného apod., a to zejména v případech, kdy se jedná o mediálně sledovaný případ, na jehož základě se tyto osoby snaží zviditelnit. Psychotronici ale většinou spíše zdržují vyšetřování svými podáními a přesvědčivými tvrzeními a jejich pomoc je více než problematická. I přesto však kriminalisté v některých případech dávají psychotronikům šanci, zejména v momentě, kdy sami nemohou najít jakákoliv vodítka k vyřešení případu a pomoc psychotroniků je pak v některých případech jejich poslední šancí před odložením věci. Současně si kriminalisté nemohou dovolit přehlížet tento fenomén, a to z důvodu, že kriminalisté jednak mají prověřit každý podnět a také

---

¹⁴⁹ Bc. dr. L. Šafařík a kol. KPUFO, *Několik poznámek k využití psychotroniky v kriminalistice*, 2013 [cit. 22. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.cestypsychotroniky.cz/index.php/souvislosti/177-nekolik-poznamek-k-vyuziti-psychotroniky-v-kriminalistice>

proto, že na tyto schopnosti věří spousta lidí. Zejména při mediálně sledovaných případech je tlak veřejnosti na straně jedné a stres z nevyřešení případu na straně druhé natolik velký, že podlehnou radám psychotroniků a ve většině případů ztrácí pouze čas prověřováním desítek podání, které vedou jen do dalších slepých uliček.

Jak již bylo naznačeno, v současné době existuje opravdu malá část případů, kdy psychotronici byli k objasnění věci nápomocní. Důvody, proč psychotronické metody šetření v policejní praxi nevedly dosud k výrazným úspěchům, mohou být následující:

- a) za psychotronické metody se považují i ty metody, které jimi nejsou, omyly a lži od různých osob, za psychotroniky se vydávající;
- b) opominutí zákonitostí a pravidel psychotroniky a jejích metod a
- c) absence poučení z minulých výsledků a nezdarů.¹⁵⁰

Z výše uvedených důvodů by proto měli kriminalisté (v souvislosti s profesionálním přístupem k psychotronikům) přihlížet k následujícím doporučením a vodítkům:

1. Všeobecně se nedoporučuje, aby policejní orgány oficiálně vyzývaly v hromadných sdělovacích prostředcích ke spolupráci psychotroniků na případu, a to z důvodu že častým důsledkem takovéto výzvy je záplava podání mnohdy od lidí, kteří začínají své mimořádné schopnosti teprve objevovat a jejich „vize“ jsou z tohoto důvodu ve většině případů nepřesné.
2. Každé psychotronické podání by mělo být posuzováno jednotlivě jako každý jiný poznatek k případu, a to podle obecné věrohodnosti původce, jeho reálnosti, dle způsobu vzniku poznatku apod. Nesplňuje-li podání uvedená kritéria, není důvod mu věnovat více pozornosti než ostatním poznatkům stejné úrovně věrohodnosti. Konkrétní procedura, kterou senzibil k poznatku dospěl často v případě psychotroniky hodně napoví.
3. Je třeba pečlivě zvažovat ojedinelá podání k případu. Prakticky všichni psychotronici poskytují svá podání bona fide a jejich vlastní přesvědčení o

---

¹⁵⁰ Bc. dr. L. Šafařík a kol. KPUFO, *Několik poznámek k využití psychotroniky v kriminalistice*, 2013 [cit. 22. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.cestypsychotroniky.cz/index.php/souvislosti/177-nekolik-poznamek-k-vyuziti-psychotroniky-v-kriminalistice>

mimořádných schopnostech a zaujetí pro věc tak působí, že jejich produkce vyznívá přesvědčivě až sugestivně, a proto v situaci, kdy je případ ve slepé uličce, kriminalista podlehne lákavé představě rychlého vyřešení případu.

4. I přesto všechno je účelné pozorně vyslechnout a řádně zaznamenat každé psychologické podání, a to proto, aby byl jednak poznatek řádně posouzen z hlediska věrohodnosti, ale také protože inteligentní a originální podání může být předmětem inspirací pro doplnění či rozšíření vyšetřovacích verzí. Většina psychotronické produkce totiž často obsahuje logickou konstrukci možného, a to jak ve vztahu k místu úkrytu, tak také motivaci pachatele, osudu oběti apod.¹⁵¹

Studie této problematiky prokázaly, že jednou z nejdůležitějších podmínek v případě psychologických podání je nedávat senzibilovy téměř žádné informace o případu. Bylo prokázáno, že v případě, kdy senzibilovi (u něhož již byly jeho schopnosti prokázány) nebyla dána žádná informace o případu, resp. obdržel pouze informaci o tom, že se např. jistá osoba ztratila, byly jeho sdělení přesnější a mnohem úspěšnější než v momentě, kdy věděl více informací (např. z médií). Proč tomu tak je však dosud není úplně známo. Jednou z mnoha teorií je to, že senzibil si vybere vždy tu nejsilnější emoci týkající se dané osoby, avšak netuší, zda je správná a komu patří. Tuto teorii podpořil i pokus, který byl v tomto ohledu proveden. Senzibilovi byly předkládány osobní věci náhodně vybraných lidí, které neznal, kdy měl určit zdravotní stav osoby, které předmět patřil. Zmýlil se pouze v jednom případě. Z peněženky jednoho muže určil, že tento má velkou bolest v oblasti kotníku a klíční kosti. Muž ale takovouto bolest vyloučil a odešel domů. Tentýž den však sám zavolal vědcům a sdělil jim, že jeho vnučka spadla ze schodů a zlomila si kotník a klíční kost. Senzibil tak cítil tuto nejsilnější emoci, která se kolem předmětné peněženky děla, aniž by věděl, že nepatří jejímu majiteli.

Jedním z nejznámějších psychotroniců je Holanďan Gerard Croiset, který dokázal například předpovědět nacistickou invazi do Nizozemska nebo ztrátu Východní Indie po vpádu Japonců. V roce 1979 se na něho obrátila policie, aby pomohl najít ztracené dítě. Na základě jeho přesného popisu místa bylo možné

---

¹⁵¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9, s. 427

nalézt její tělo do 24 hodin. Podobný úspěch měl i v řadě jiných případů, avšak nebyl úspěšný vždy, a proto je některými vědci pokládán za podvodníka, který měl pouze občas štěstí.

Jak již bylo shora zmíněno, psychotronická podání nemohou samy o sobě sloužit jako důkaz v trestním řízení. Jejich úspěšnost je vzhledem k zmíněným specifickým důkazním prostředkům dosti zřetelně nejmenší. To však nemění nic na tom, že v některých případech byli psychotronici kriminalistům velkým přínosem, a proto je třeba jim věnovat určitou pozornost.

7. Závěr

Za důkaz může podle současné právní úpravy sloužit vše, co může přispět k objasnění věci. Vývoj společnosti spojený s nejen technickým pokrokem má za následek vznik zcela nových trestných činů, jež nebyly v minulosti známy, ba ani předpokládány a jejichž dokazování je často problematické. Orgány činné v trestním řízení se snaží potírat trestné činy a vyvíjejí další a další způsoby, jak nejen odhalit tyto trestné činy, ale zejména odhalit jejich pachatele. Zákonem upravené důkazní prostředky k odhalení pachatelů však v některých případech nepostačují. Vzniká zde proto prostor pro uplatnění oněch specifických způsobů dokazování, které jsou předmětem této diplomové práce.

K vyšetřovací hypnóze lze přistoupit pouze se souhlasem osoby, která má být hypnotizována. Většina odborníků se přiklání k tomu, že není možné osobu zhypnotizovat proti její vůli a současně jí v hypnóze, i přes výrazně zvýšenou sugestibilitu, není možné přimět k činům, které by ve vědomém stavu neučinila. Dokládají to svými zkušenostmi s pacienty, kteří ani v hluboké hypnóze neuposlechli příkazů, s nimiž nesouhlasili. I přesto však existují případy, kdy hypnotizéři zneužili důvěru svých pacientů a přiměli tyto osoby spáchat formou hypnózy spáchat trestný čin. Nemluvě o případech, kdy pachatelé naopak využili umění hypnózy k usnadnění spáchání trestného činu, zejména pak těch se sexuálním podtextem.

Příkladem může být slavná bankovní loupež, která se v roce 1953 odehrála v Kodani. Muž přijel na kole, které odstavil v bezprostřední blízkosti Landmann-banky. Vzal z kola koženou aktovku a chůzí připomínající robota vešel do bankovní budovy. První výstřel z jím drženého revolveru míří do stropu. Poté namířil na pokladníka a rázně ho požádal o naplnění tašky penězi. Strachem ochrnutý pokladník neplnil jeho požadavek dosti rychle, proto ho nemilosrdně zastřelil. Zastřelil i dalšího úředníka, který bez potuchy o tom, co se děje, vešel do místnosti. Poté, co se někomu podařilo spustit alarm, lupič, aniž by byl vyveden z míry, sebral prázdnou aktovku a klidně odešel z místa činu. Po necelých sto metrech byl zatčen policií, aniž by kladl jakýkoliv odpor. Později byl převezen do psychiatrického ústavu pro podezření z nepřičetnosti. Podrobné vyšetření přineslo jednoznačný závěr: vrah byl v době činu zhypnotizován. Brzy policie narazila na hypnoterapeuta Björna Nielsna, který byl v době činu jednak na úplně jiném místě

a současně měl i nezpochybnitelné alibi. Přesto ho dánský soud poslal na doživotí do žaláře.¹⁵²

Michael Gill byl v roce 1988 odsouzen ke dvěma letům vězení za znásilnění žen, které nejdříve uvedl do transu pomocí blikající lampy. V roce 1991 uvězněn na jedenáct let pachatel, který s použitím hypnózy zneužil více než sto dívek. Za stejný čin, spáchaný na osmdesáti ženách, byl v roce 1989 odsouzen i Leo Vachta. Takovýchto případů je, vzhledem k jejich absurdnosti, mnoho.¹⁵³

V řadě vyspělých zemí je zneužití hypnózy trestné. Náš trestní zákoník však tento pojem nezná. V tomto ohledu je proto v podobných případech důležité zejména ustanovení § 171 trestního zákoníku – omezování osobní svobody, jež dle mého názoru nejvíce koresponduje s touto problematikou. Toto stěžejní ustanovení také brání orgánům činným v trestním řízení přistoupit k vyšetřovací hypnóze proti vůli podezřelého.

Kriminalistická odorologie, resp. práce s pachovými stopami, pachovými konzervami, jakož i samotná pachová komparace má svá přísná pravidla, která jsou pro všechny zúčastněné osoby závazná z důvodu, že výsledky pachové komparace je možno využít jako důkazu v trestním řízení, avšak pouze jako důkaz nepřímý. V České republice však není vyloučeno, aby byl ve spojení s ostatními nepřímými důkazy vytvořen ucelený řetězec důkazů, jež postačí k usvědčení a odsouzení pachatele trestného činu. Jako příklad lze uvést případ obžalovaného Martina Balhara, který byl v roce 2016 odsouzen Vrchním soudem v Olomouci k trestu nepodmíněného odnětí svobody v délce trvání 19 let. Tento trest byl uložen za trestný čin, kterého se měl dopustit tím, že ubil zaměstnankyni pošty a ukradl peníze. I přes absenci důkazů, jakými jsou daktyloskopické stopy či nalezená vražedná zbraň, bylo možno obžalovaného usvědčit. Hlavním důkazem v tomto případě byly právě pachové stopy, které se nacházely na místech, kam se běžný návštěvník nedostane. S ohledem na to, co bylo zmíněno v této práci, jakož i na sdělení v mediálních prostředcích, lze však předpokládat, že tento případ není u konce. Objevují se dokonce i názory, že by vzhledem k výsledkům výzkumu ČZU v Praze, měly pojit revizí všechny podobné případy, aby mohly být napraveny případné justiční omyly.

---

¹⁵² ŠRÁMEK, Oldřich. *Parapsychologie*. Liberec: Dialog, 2002. Největší záhady světa. ISBN 80-86218-68-6, s. 135

¹⁵³ MCKENNA, Paul. *Svět hypnózy*. Praha: Columbus, 1995. 200 s. ISBN 80-901727-7-6. s. 234

Fyziodetekční vyšetření je metoda, „*kteřá umožňuje snímat, registrovat a zaznamenávat změny určitých fyziologických hodnot vyšetřované osoby, které jsou vyvolány jejími reakcemi na vnější podněty (otázky) a na základě určitých typických znaků (symptomů lži) umožňuje nalézt neupřímnou odpověď. Jde o metodu, která může pomoci zvláště v počátečních fázích trestního řízení, kdy se stanovují a ověřují vyšetřovací verze. S využitím detektoru lži je možné například ověřit pravdivost výpovědi podezřelé osoby či svědka nebo eliminovat nevinné osoby z okruhu podezřelých. Může také pomoci zjistit další relevantní informace potřebné pro objasnění trestní věci.*“¹⁵⁴

„Detektor lži“ již nesčetněkrát pomohl kriminalistům k odhalení pachatele trestného činu. Příkladem může být vražda 71leté ženy z Mikulova. Z činu byl podezřelý její manžel. Během fyziodetekce vyšlo najevo, že atypickým způsobem reagoval na slovo garáž, což, jak se později ukázalo, bylo také místo, kde ukryl její tělo.¹⁵⁵ I přesto závěry získané z fyziodetekčního vyšetření nemají v dnešní době váhu důkazu a nelze je využít jako důkazní prostředek při soudním projednávání věci.

V této práci zmíněné specifické důkazní prostředky se potýkají s velkým odporem, jak ze strany kriminalistů, tak také soudů a v neposlední řadě ze strany právníků. U těchto vybraných důkazních prostředků mám však pocit, že soudy je nerespektují už jen „z principu“. Jejich zákonnost je v určitých směrech sporná, avšak mohou pomoci objasnit trestné činy a zejména usvědčit jejich pachatele, a i přes jejich kontroverznost by proto dle mého názoru neměli být přehlíženy, ale naopak zdokonalovány tak, aby byly vyloučeny pochybnosti o spolehlivosti jejich zjištění.

---

¹⁵⁴ SRNKOVÁ, Petra, *Detektor lži - 30 let slouží české policii*, ze dne 7. 2. 2011. [cit. 22. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/detektor-lzi-30-let-slouzi-ceske-policii.aspx>

¹⁵⁵ Tamtéž

8. Resumé

This diploma thesis deals with the means of proof enacted in the Criminal Procedure Code as well as with methods of evidence, which are rarely applied in criminal proceedings. This work aims at providing a general overview of the evidence in criminal proceedings, the possibilities of their use as well as, in some cases, with the assessment of their credibility.

The first chapter is dedicated to the concept of evidence, its subject and scope, along with an outline of the history of evidence in the domestic legal environment. The second chapter deals with the basic principles on which the evidence proceedings stands. Chapter three is devoted to the standard and special evidence provided in the Criminal Procedure Code. The fourth chapter deals with the presentation of selected special methods of evidence, such as hypnosis, criminalistic odorology and physiological examination. The last chapter deals with psychotronics, the psychological field the individual institutes of which contain many unknowns.

In conclusion it can be summarized that application of evidence in above mentioned specific ways of evidence, that is not provided in the Criminal Procedure Code, is possible, but its reliability is currently very controversial and is capable, therefore, to serve as an indirect evidence i.e. supportive and not as direct proof, on the basis of which the suspect could be convicted of committing particular criminal offence.

9. Použité prameny

Literatura

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004. Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 80-86473-86-4.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9.

FENYK, Jaroslav, Tomáš GŘIVNA a Dagmar CÍSAŘOVÁ. *Trestní právo procesní*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN 978-80-7478-750-8.

HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.

HOSKOVEC, Jiří a Simona HOSKOVCOVÁ. *Psychologie hypnózy a sugesce*. Praha: Portál, 1998. Studium (Portál). ISBN 80-7178-234-3.

CHMELÍK, Jan. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-488-6.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 5., aktualiz. vyd., V nakl. Linde 1. vyd. Praha: Linde, 2007. ISBN 978-80-7201-641-9.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní: podle stavu k ... včetně změn vyplývajících ze zákona ...* Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-92-9.

KRATOCHVÍL, Stanislav. *Experimentální hypnóza*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Academia, 1999. ISBN 80-200-0679-6.

MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4580-0.

MCKENNA, Paul. *Svět hypnózy*. Praha: Columbus, 1995. 200 s. ISBN 80-901727-7-6

MUSIL, Jan, Pavel ŠÁMAL a Vladimír KRATOCHVÍL. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 2. přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-678-6.

MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9.

MUSIL, Jan. *Kriminalistika*. Praha: C.H. Beck, 2001. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-362-0.

NOVOTNÝ, František a kol.: *Trestní právo procesní*, 2. aktualizované vydání, 2017, Aleš Čeněk Plzeň, ISBN 978-80-7380-677-4,

STRAUS, Jiří a Martin KLOUBEK. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. ISBN 978-80-7380-238-7.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 6., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-043-0.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

ŠRÁMEK, Oldřich. *Parapsychologie*. Liberec: Dialog, 2002. Největší záhady světa. ISBN 80-86218-68-6.

Odborné články

Fryšták, M. *Některé aspekty rekognice v praxi přípravného řízení a povinnost účasti obviněného jako poznávané osoby na ní*. *Kriminalistika*, 2004, č. 4

CHROMÝ, Jakub. *Výšetrovací hypnóza v trestním řízení?* *Trestněprávní revue*. 2006, č. 7

Kohout, J.: *Fyziodetekční vyšetření v procesu objasňování trestné činnosti*. In: *Kriminalistika* č. 3/2008.

KOHOUT, Josef. *K některým aspektům metody fyziodetekčního vyšetření*, *Kriminalistika*. 2009, č. 3

KOHOUT, Josef, VRANÁ, Jana. *Detektor lži – fyziodetekční vyšetření*. *Bulletin advokacie*. 1995, č. 5

MAZÁK, Josef. *Důkaz pachovou zkouškou v trestním řízení*. Trestněprávní revue. 2009, č. 3

VANTUCH, Pavel. *Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení*. Trestněprávní revue. 2008, č. 4

Internetové zdroje

SRNKOVÁ, Petra, Detektor lži - 30 let slouží české policii, ze dne 7. 2. 2011. [cit. 22. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/detektor-lzi-30-let-slouzi-ceske-policii.aspx>

Bc. dr. L. Šafařík a kol. KPUFO, Několik poznámek k využití psychotroniky v kriminalistice, 2013 [cit. 22. 2. 2018]. Dostupné z: <http://www.cestypsychotroniky.cz/index.php/souvislosti/177-nekolik-poznamek-k-vyuziti-psychotroniky-v-kriminalistice>

VICHLENDÁ, Milan. *Kriminalistika* [online]. Krimi servis Hlaváček, Karviná. 2011. [cit. 11. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.sosoom-zlin.cz/media/skripta/kriminalistika.pdf>

Judikatura

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 1. 2001, sp. zn. 7 To 141/2000

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR z 20. 6. 1989, sp. zn. 5 Tz 8/89

Nález Ústavního soudu ze dne 27. 5. 2003, sp. zn. III. ÚS 623/2000

Nález Ústavního soudu ze dne 9. 6. 2003, sp.zn. IV. ÚS 10/2002

Nález Ústavního soudu ze dne 30. 4. 2008, II. ÚS 2168/2007

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 3. 1998, sp. zn. I. ÚS 394/97

Nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15

NS 12/2001-T 293

Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29.5.2007, sp. zn. 33 Odo 324/2005 Sb.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 14. 5. 2009, sp. zn. II.ÚS 568/09

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 21. 5. 1996, sp. zn. I. ÚS 32/95

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 3. 1992, sp. zn. 6 To 12/92

SR 78/2000

Právní předpisy

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 36/1969 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 37/1967 Sb., o provedení zákona o znalcích a tlumočnících.